

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ**Західноукраїнський національний університет****Навчально-науковий інститут інноваційних освітніх технологій**

Кафедра банківського бізнесу

Білінський Андрій Юрійович**Організація банківського кредитування суб'єктів господарювання/****Organization of bank lending to businesses**

спеціальність: 072 – Фінанси, банківська справа та страхування

освітньо-професійна програма – Банківська справа

випускна кваліфікаційна робота за ступенем **ВИЩОЇ ОСВІТИ «магістр»**

Виконав студент групи

ФБСм-11

А.Ю. Білінський

Науковий керівник:

доктор економічних наук, Б. Л. Луців

Випускну кваліфікаційну роботу допущено

до захисту:

«__»_____20__ р.

Завідувач кафедри

О. В.Дзюблюк**Тернопіль – 2021**

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. РОЛЬ КРЕДИТУВАННЯ У ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ, СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК В УКРАЇНІ.....	6
1.1. Суб'єкти господарювання поняття, форми та перші згадки виникнення	
1.2. Виникнення кредитування та його розвиток, початок взаємодії між клієнтом та банком.....	11
1.3. Поняття кредиту, його значимість та види кредитування.....	18
Висновки до розділу 1	25
РОЗДІЛ 2. ТЕХНОЛОГІЧНА КАРТА КРЕДИТУВАННЯ ПО ВИДАХ КРЕДИТУ, ВИЗНАЧЕННЯ МОЖЛИВОСТІ КРЕДИТУВАННЯ СУБ'ЄКТА ГОСПОДАРЮВАННЯ ТА ФАКТИЧНА ПРОПОЗИЦІЯ НА ПРИКЛАДІ ПЕРЕДОВОГО БАНКУ УКРАЇНИ АТ «РАЙФФАЙЗЕН БАНК»	26
2.1. Види кредиту, їх характеристика та призначення.....	26
2.2. Вимоги до суб'єкта господарювання задля отримання кредитування, розрахунок можливості його кредитування на прикладі його фінансових показників	34
2.3. Актуальні пропозиції кредитування від передового банку України АТ «Райффайзен банк» та його кредитна політика.....	41
Висновки до розділу 2	57
РОЗДІЛ 3. ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ КРЕДИТУВАННЯ В УКРАЇНІ.....	58
3.1. Основні проблеми кредитування суб'єктів господарювання.....	58
3.2. Перспективи розвитку та шляхи удосконалення напрямку кредитування суб'єктів господарювання в Україні	61
Висновки до розділу 3	65
ВИСНОВКИ.....	66
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	71
ДОДАТКИ.....	76

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. В умовах сьогодення в Україні намітилася позитивна тенденція економічного зростання, котре, безумовно, залежить від стійкості вітчизняної банківської системи та здатності до ефективної співпраці з суб'єктами господарювання через забезпечення їх потреб у грошових ресурсах. Разом з тим, взаємна недовіра банківських установ та суб'єктів господарювання, неналежне нормативно-правове регулювання свідчать про втрачання сутності та ролі банківського кредиту в економічній системі.

Кредитні операції банківських установ є досить поширеною опцією банківського сектору, котра приносить банкам левову частку доходів. Разом з тим, у ситуації котра склалася в банківському секторі - переважна більшість банківських установ зазнає значних труднощів через надмірну ризиковість.

У зв'язку із зазначеним актуальності набуває більш глибоке вивчення питань кредитування суб'єктів господарювання, шляхів оптимізації їх прибутковості, мінімізації притаманних ризиків, ефективній взаємодії з суб'єктами господарювання.

Питанням організації кредитування суб'єктів господарювання присвячено праці наступних вітчизняних та зарубіжних науковців: Е. Рід, В. Лексіс, Дж Ф. Сінкі, О.Д. Вовчак, О.О. Терещенко, А.Ф. Даниленко, В.В. Коваленко, Д.С. Гайдукевич, М.І. Крупка, О.Б. Баран, Д.С. Гайдукович, Я. Чайковський та інші.

Разом з тим, існує цілий ряд питань котрі потребують більш ширшого дослідження: сутності кредиту та його видів, сутності суб'єктів господарювання, оцінку орієнтації банківського кредитування на суб'єкти господарювання, встановлення оптимальних шляхів розвитку взаємодії підприємств та банківських установ в контексті організації кредитних взаємовідносин.

Об'єктом дослідження є сфера кредитних взаємовідносин між суб'єктами господарювання та банківськими установами.

Предметом дослідження є процес організації кредитування суб'єктів господарювання.

Мета роботи полягає в дослідженні теоретичних, методологічних, практичних та рекомендаційних засад організації кредитування суб'єктів господарювання провідними банківськими установами України.

Досягненню поставленої мети передують виконання наступного ряду завдань:

- дослідження сутності суб'єктів господарювання та перших згадок про їх виникнення;
- характеристика послідовності виникнення процесу кредитування та його розвитку, оцінка початку взаємодії між клієнтом та банком;
- вивчення поняття кредиту, його значимість та види кредитування;
- діагностика видів кредиту, встановлення їх призначення;
- узагальнення вимог до суб'єктів господарювання з метою отримання кредиту, розрахунок можливості кредитування підприємства на прикладі фінансових показників суб'єкта господарювання;
- характеристика актуальних пропозицій кредитування суб'єктів господарювання від передового банку України АТ «Райффайзен банк» та його кредитна політика;
- визначення основної проблематики кредитування суб'єктів господарювання;
- окреслення перспектив розвитку та шляхів удосконалення напрямку кредитування суб'єктів господарювання в Україні.

Методологічну базу дослідження становлять наступні методи: аналізу, синтезу та теоретичного узагальнення в дослідженні сутності кредиту та поняття суб'єктів господарювання; систематизації – при узагальненні видової характеристики кредитів; аналізу – при оцінці пропозицій кредитування суб'єктів господарювання.

Інформаційною базою дослідження є офіційні сайти банку АТ «Райффайзен банк», Національного банку України, статті з періодичних фахових видань, підручників, посібників, монографій, Інтернет ресурсів.

Наукова новизна отриманих результатів. Основні положення магістерської кваліфікаційної роботи полягає в наступному:

- удосконалено поняття кредитування суб'єктів господарювання;
- здобули подальшого розвитку: узагальнення видів кредитів та рекомендації по вдосконаленню процесу організації кредитування суб'єктів господарювання.

Практичне значення отриманих результатів полягає в розробці рекомендацій спрямованих на оптимізацію процесу кредитування суб'єктів господарювання в Україні.

Окремі результати дослідження можуть бути використанні при написанні статей в періодичних фахових виданнях та написанні монографій по досліджуваній тематиці.

РОЗДІЛ 1. РОЛЬ КРЕДИТУВАННЯ У ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ, СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК В УКРАЇНІ

1.1. Суб'єкти господарювання поняття, форми та перші згадки виникнення

Світова історія формування поняття «суб'єкт господарювання» сягає середніх віків та асоціюється з безпосередньою появою товарно-грошових відносин, купців, торгівців. У середньовіччі суб'єктом підприємництва була одна особа, в котрій втілювався увесь господарський процес.

Із виданням Олександром I указу про вільних хліборобів, у відповідності до котрого поміщикам дозволялося давати свободу селянам за певну суму викупу. Під цю подію у Петербурзі було відкрито перший комерційний банк із філіями у шістьох містечках. Дана подія піштовхнула до створення об'єднання підприємців, котрі сприяли формуванню нормативно-правової бази господарської політики, сприяли активному запровадженню в господарський процес технічних інновацій та давали практичні рекомендації. Серйозним стимулом розвитку суб'єктів господарювання стала реформа 1861 р. на основі котрої вже у 90 роках XIX століття відбувається поступове формування індустріальної бази суб'єктів підприємництва.

Історія становлення суб'єктів господарювання в Україні безпосередньо пов'язана із купецькими гільдіями. Формування та безпосередній розвиток ділової ініціативності на українських землях здійснювалась в межах правового поля Російської імперії, де управлінські важелі зосереджувалися в руках бюрократії. Основу формування купецької справи було закладено у XVIII ст., коли поруч із обмеженням політичної залежності держави на неї здійснювалось поширення ієрархічного російського устрою.

В історичних джерелах наголошується той факт, що під безпосереднім впливом реформ царя Петра I Російська імперія значно підвищила власну продуктивність, і тоді ж було відзначено перший попит на формування суб'єктів господарювання. Зосередження в руках державного апарату

фінансових та матеріальних ресурсів, необмеженого користування земельним фондом сприяло поступовому переходу до рук держави і процесів формування та функціонування суб'єктів господарювання.

Формальна закріплення купецтва на Лівобережній Україні відзначається станом на XVIII століття, така подія закріплення Торговим статутом, у відповідності до котрого селянам заборонялося торгувати на територіях наближених до міст, що сформувало пріоритетність купецтва серед населення.

В історичних джерелах першим правовим актом, котрий розкриває положення досліджуваної тематики визнано «Закон про товариства» від 26 листопада 1852 р. У відповідності до його положень було передбачено формування товариств із безпосередньою метою організації різноманітних видів діяльності в розрізі різних галузей народного господарства. Окрім того, даним законом було визначено правову форму суб'єкта господарювання у вигляді акціонерного товариства [29].

Подальшого поширення форми суб'єктів підприємництва здобули у 1852 році через Торговельний закон, котрим було визначено командитне товариство.

По закінченню громадянської війни розпочалася епоха Нової економічної політики (1921-925 р.р.). Цей період ознаменовано відміною продрозкладки, відбулося затвердження «продналогу», дозволу підлягала обмінна торгівля. Фінансова сфера даного періоду ознаменована грошовою реформою, промисловій сфері притаманний перехід на господарський розрахунок. Люди здобули право на зайняття обмеженою приватною діяльністю, що сприяло утворенню невеликих суб'єктів підприємництва та кооперативів. Все зазначене, у свою чергу, стало початком фіктивного підприємництва [33, с. 50].

Варто окремо наголосити, що основною метою засновників фіктивного кооперативу було пільгове отримання кредиту, часте та грубе порушення

законодавчих норм по організації охорони праці, недобросовісна сплата податкових платежів.

У відповідності до Господарського Кодексу України ст. 55 під суб'єктом господарювання визначається учасники господарських відносин, котрі здійснюють господарську діяльність, реалізуючи господарську компетенцію (сукупність господарських прав та обов'язків), мають відокремлене майно та несуть відповідальність за своїми зобов'язаннями в межах майна, крім випадків, передбачених законодавством.

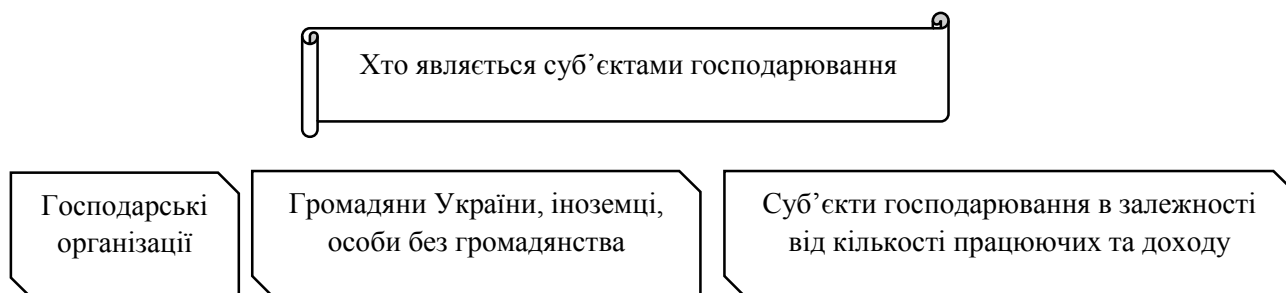

Рис. 1.1. Приналежність до суб'єктів господарювання

Під господарськими організаціями розуміються юридичні особи, утворені у повній відповідності до Цивільного кодексу України, комунальні та державні, а також інші підприємства та юридичні особи, котрі організовують власну господарську діяльність і є зареєстрованими у встановленому до законодавства порядку.

Розглянемо безпосередню характеристику суб'єктів господарювання у відповідності до кількості персоналу та отриманих підприємницьких доходів за допомогою табл. 1.1.

Таблиця 1.1

Характеристика суб'єктів господарювання у відповідності до кількості персоналу та отриманих підприємницьких доходів

№ з/п	Класифікаційний підвид	Коротка змістова характеристика
1	2	3
1	Суб'єкти мікро підприємництва	Фізичні особи, котрі зареєстровані в установленому законом порядку як фізичні особи – підприємці, у штаті котрих середня кількість персоналу складає до 10 осіб, а річний дохід не перевищує двох мільйонів євро у розрахунку до середньорічного курсу НБУ

		Юридичні особи – суб’єкти підприємництва будь-якої форми власності та організаційно-правової форми, середня кількість працівників на протязі звітного періоду не перевищує 10 осіб,
--	--	---

Продовження табл. 1.1

1	2	3
		а річний дохід не перевищує двох мільйонів євро у розрахунку до середньорічного курсу НБУ.
2	Суб’єкти малого підприємництва	Фізичні особи, котрі зареєстровані в установленому законом порядку як фізичні особи – підприємці, у штаті котрих середня кількість персоналу складає до 50 осіб, а річний дохід не перевищує десяти мільйонів євро у розрахунку до середньорічного курсу НБУ Юридичні особи – суб’єкти підприємництва будь-якої форми власності та організаційно-правової форми, середня кількість працівників на протязі звітного періоду не перевищує 50 осіб, а річний дохід не перевищує десяти мільйонів євро у розрахунку до середньорічного курсу НБУ
3	Суб’єкти великого підприємництва	Фізичні особи, котрі зареєстровані в установленому законом порядку як фізичні особи – підприємці, у штаті котрих середня кількість персоналу складає до 250 осіб, а річний дохід не перевищує п’ятдесят мільйонів євро у розрахунку до середньорічного курсу НБУ Юридичні особи – суб’єкти підприємництва будь-якої форми власності та організаційно-правової форми, середня кількість працівників на протязі звітного періоду не перевищує 250 осіб, а річний дохід не перевищує п’ятдесят мільйонів євро у розрахунку до середньорічного курсу НБУ

Проведем оцінку переваг та недоліків деяких форм суб’єктів господарювання за допомогою таблиці 1.2.

Таблиця 1.2

Оцінка переваг та недоліків деяких форм суб’єктів господарювання

Назва форми суб’єкта господарювання	Переваги	Недоліки
1	2	3
ФОП	- проста процедура реєстрації; - привабливі податкові умови; - спрощена система організації бухгалтерського обліку та подання фінансової звітності	- складність юридичної процедури припинення господарської діяльності; - висока ступінь відповідальності; - складність залучення до господарського процесу інвестора чи партнера
ТОВ	- більші можливості	- необмеженість товариської

	виробничого розвитку; - менший ризик з боку банківських установ при	відповідальності за умов банкрутства одного із партнерів, може породити ризик повного
--	---	---

Продовження табл. 1.2

1	2	3
	Отриманні кредитних послуг; - вільні господарські дії; - простота заснування	банкрутства самого товариства; - висока ймовірність виникнення конфліктних ситуацій; - значний господарський ризик
ПП	- вільний вибір принципів та механізму управління підприємством; - відповідальність лише в межах власних вкладів; - відсутність правової регламентації розміру статутного капіталу	- відсутність індивідуального закону, котрий би регламентував діяльність даного виду підприємства; - обов'язкова реєстрація підприємства

Сформовано автором на основі джерела: [31, 12]

Проведемо оцінку спільних рис, котрі є притаманними суб'єктам господарювання (рис. 1.1).

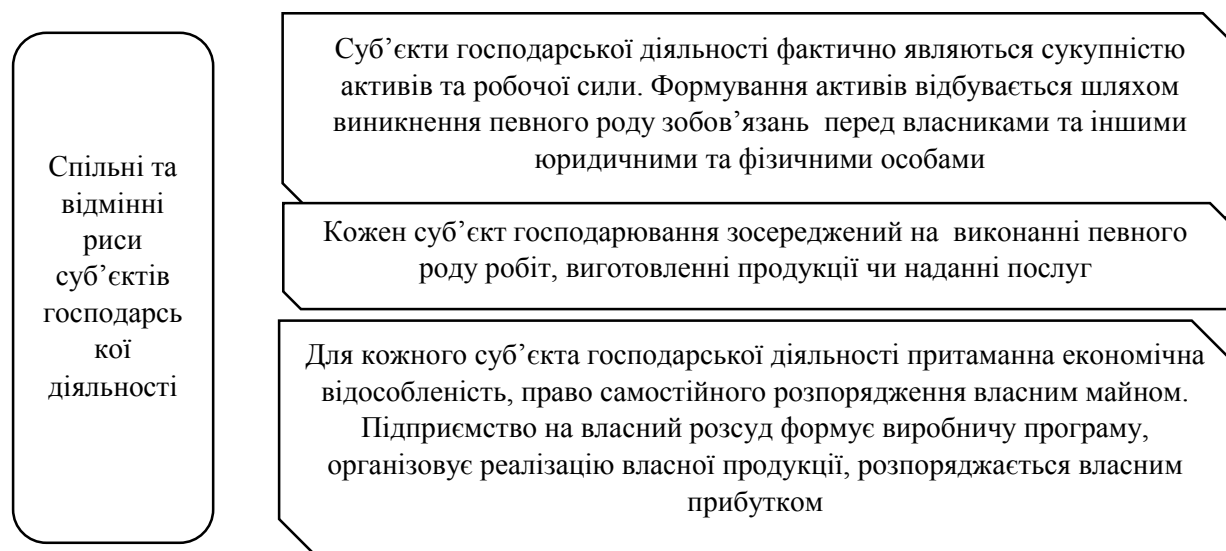

Рис. 1.1. Характеристика спільних та відмінних рис суб'єктів господарської діяльності

[Джерело: 23]

Отже, під суб'єктом господарювання варто розуміти юридичну особу, котра здійснює власну виробничо-господарську чи реалізаційну діяльність у відповідності до норм чинного законодавства та власного установчого документу у вигляді статуту з ціллю задоволення власних інтересів та інтересів держави і суспільства, отримання фінансової вигоди у вигляді фінансового результату (прибутку).

Таким чином, суб'єкти підприємницької діяльності являються важливим елементом ринкових господарських відносин.

1.2. Виникнення кредитування та його розвиток, початок взаємодії між клієнтом та банком

Перші свідчення про кредитування відзначено три тисячі років тому у Вавилоні, Стародавньому Єгипті та Стародавній Індії.

Еволюція кредитування пройшла від товарного еквіваленту до грошового. У Стародавньому Римі відзначається було відмічено ділків, котрі переорієнтувалися на професійних ділків, котрі позичали кошти: бідному населенню для задоволення первинних потреб, особам середнього достатку на придбання будинків, худоби чи рабів, людям високого достатку, котрі займалися підприємницькою діяльністю на її безпосереднє розширення. Такі обставини сприяли початковим проявам поділу кредитів за їх типовою приналежністю: споживчий кредит, іпотека, кредит на розвитку підприємницької справи.

У Греції основними кредиторами даного відрізка часу були храми, котрі в сучасній фінансовій літературі вчені досить часто називають першопроявами сучасних резервних фондів. На протязі тривалого часу саме грецькі храми вважалися найнадійнішим та оптимальним місцем збереження грошових цінностей населення. Тогочасні злодії ставилися до храмів з надзвичайною повагою, а тому жоден із них не наважувався пограбувати вівтар. Варто перелічити найпоширеніші тогочасні грецькі храми: Делоський, Ефейський, Дельфійський, Самоський. Однак, основною перепорою розвитку такого виду кредитування стала повна відсутність сплати відсотків служителями храмів на користь вкладників. Така тенденція V-IV ст. до н.е. сприяла розвитку приватних банків [18].

Із появою перших банків, почалося масове розповсюдження карбування власних монет містами-колоніями, що, у свою чергу, спровокувало появу нової професії - трапедзит – спеціаліст, що перевіряв справжність монет.

На початку власної діяльності трапедзити займалися виключно обмінними операціями, а під плинністю часу відбулося коригування напрямків їхньої діяльності. Трапедзити розпочали займатися здійсненням грошових переказів в інші міста, позичати гроші приватними особам під визначену суму відсотків, зберігати документи та цінності, на підставі попередньої домовленості займатися організацією фінансових операцій від імені власних клієнтів, виступали посередником при укладанні різного роду договорів.

Тут також варто відзначити, що тогочасний закон за несвоєчасну сплату передбачав цілу низку штрафів та покарання у вигляді позбавлення майна та переходу особистості в рабство.

У Середньовіччі розпочата справа наживи на грошах піддалася суворій критиці та забороні. Лихварів зневажали, за першої підозри на лихварську діяльність особу засуджували та виганяли із церковної спільноти, а в найтяжчих випадках такі особи піддавалися і вигнанню із країни. Такі дії спричинили колосальне розповсюдження кредитування, і саме в цей час зароджується його новий виток у вигляді вексельного кредитування [43].

На території Київської Русі активно велася торгівля із багатьма державами Азії та Європи. Історичні літературні джерела вказують на активне карбування київськими князями власних монет: злотники Володимира Великого, срібляники Ярослава Мудрого. Також досить частими є згадки науковців про жителів Київської Русі та їхній звичай давати власні речі в поклажу (тут мається на увазі безпосереднє зберігання) також брати визначену суму відсотків за зберігання грошових коштів та речей. На той період грошові відсотки мали власну назву, їх нарікали: рости, лихва, рези.

Такі сфоєрідні звичаї були продиктовані русичам еволюцією та історичним ходом подій. В подальшому вони здобули власне

розповсюдження та закріплення під виглядом законодавства кредитної діяльності в економічній системі Київської Русі.

Початковий вигляд Руської Правди за часів правління Ярослава Мудрого визначав наступні основні правила формування відсотків при укладанні операції позики майна:

По-перше: укладання договору відносно віддачі майна чи грошей мало відбуватися безпосередньо при свідках. Тогочасних свідків називали послухами і вони мали обов'язковий характер при укладанні купецьких угод Київської Русі.

По-друге: за умови рівності суми боргу трьом гривням та відсутності свідків при безпосередньому укладанні самого договору позики, борг не підлягав поверненню. Існувала також описка, що за умови позики грошей «для гостьби» свідків було брати абсолютно не обов'язково.

По-третє: покази свідків під присягою на користь позивача вказували на правомірність стягнення боргу у повній відповідності до умов прописаних в договорі.

Окремо даним документом було визначено порядок сплати відсотків. У першому випадку сума коштів видавалася на місячний термін, при цьому місячний відсоток був найжорсткішим. Середня постанова стосувалася третнього резу, котрий видавався за умови позички грошей на рік, а тому місячна сума сплати відсотків підлягала скасуванню. Останнім видом був також річний рез, та брався він на термін понад два роки.

Початок XII ст. було ознаменовано розвитком торгівлі та виробництва, що спричинило підвищення потреби у кредитних ресурсах. На даний період саме гривня становила грошову одиницю Київської Русі. Видача кредитів здійснювалася під відсотки котрі носили назву лихва. Досить негативним явищем, котре доволі часто засуджується сучасними науковцями була продаж Київським князем Святополком під особистою ініціативою за доволі високу суму солі та хліба. Також, зазначеним князем було надано значну вільність на користь євреїв по відношенню до ведення лихварської

діяльності. Євреї отримували значні суми прибутків від операцій з позиками та стягнення боргу.

Розширення торгівлі Київської Русі, у свою чергу спровокувало й зростання кредитної діяльності, котра стала поширюватися у відносинах із купцями іноземних країн. Регулювання торговельних відносин між ними відбувалося на основі торгових договорів 1189-1199 р.р.

Досить частими на той час були випадки порушення умов договору та сплати кредиту як зі сторони самих боржників, так і зі сторони їхніх поручителів, котрі не рідко переховувалися по інших областях. Такі обставини обумовили доцільність пропису в договорах умови про оперативну видачу боржників зі сторони іноземців. Зазначене вказує на достатню розвиненість кредитної діяльності та існування основних елементів її регулювання на території Київської Русі.

Занепад кредитування припав на розпад Римської імперії, і тому досвід здобутий в епоху античності в області організації кредитування, на даному етапі почав занепадати та втрачатися.

Відродження банківського кредитування відбулося із заснуванням Венеціанського банку, заснованого у 1171 р.. Це стало початком масового розвитку банків у Барселоні, Валенсії, Амстердамі, Гамбурзі. Саме XVII ст. стало основою утвердження банківської системи та банківського кредитування [40].

Серед науковців не спостерігається єдності поглядів і щодо походження слова "банк". Більшість з них стверджують, що воно походить від італійського слова "banco", що означає "стіл", на якому середньовічні міняйли-італійці розкладали свої монети для обміну. Інші вважають, що воно бере свій початок від старо-французького "banque", яке також означає стіл. У зв'язку з розходженням думок про походження слова "банк" певний інтерес становить етимологія цього слова. Вважаємо, що найбільш ґрунтовно на це дає відповідь О.А. Костюченко. Він зазначає, що термін "банк" походить від італійського "banco" й означає "стіл", "лава", "конторка" за яким

здійснювався обмін грошей. Французьке слово "banque" означає "скриня", тобто вказує на функцію зберігання чогось цінного. Багатьма мовами світу слово "банк" завдяки єдиним кореням має аналогічне значення: bank (анг., нім), banco (італ., ісп.), banque (фр.). В українській мові це слово почало вживатися за посередництвом французької мови.

На початку ХХ століття відбулося серйозне потрясіння із послідуєчими зрушеннями у кредитній системі України. Таке твердження підкріплене тогочасними подіями – крах Харківського торговельного та Катеринославського комерційного банків в період 1905-1907 р.р.

Позитивного напрямку здобуло банківське кредитування України у 1911-1912 р.р.

Так, у 1911 році було засновано Одеський купецький банк із початковим капіталом рівним трьом мільйонам карбованців, цей заклад склав серйозну конкуренцію Одеському обліковому банку.

Сформоване та запроваджене у практичну дію «Положение» надало детальне роз'яснення банківських повноважень. Однак, це були міські банки діяльність котрих була переважно орієнтованою на інтереси міських громадян та міської громади. Варто також відзначити використання приватного капіталу в заснуванні даної установи. Проте, власник стартового капіталу не був управляючим банку чи його господарем, він мав лише окремі привілеї, такі як: присвоєння заснованому банку його імені та директорське місце. Сам банк належав Думі, котра на власний розсуд обирала правлінський апарат банківської установи, самостійно формувала порядок встановлення відсоткових ставок по кредитним операціям банку, відповідала за організацію та проведення перевірок, а також формування та подання фінансової звітності [7].

Станом на 1913 рік налічувалося 3 контори, 18 відділень та 1 агентство Державного банку; 6 відділень Дворянського земельного та 9 Селянського помісного банків, 3 акціонерних комерційних та 4 місцевих акціонерних

земельних банки; 81 банківський будинок; 57 міських суспільних банків, 298 товариств взаємного кредитування.

Станом на 1919 рік Харківську, Київську та Одеську контори Народного банку було перетворено на окружні контори у повній відповідності до тогочасних реформ [5].

А у 20 роках ХХ століття в СРСР під впровадженням нової економічної політики відбулося формування Державного банку. У Харкові було відкрито Всеукраїнську контору Державного банку Росії. Українське представництво було втілено в кредитних кооперативах, котрі очолювалися Укрінбанком.

Станом на 1922 рік відбулося формування статуту Всеукраїнського кооперативного банку (тут мається на увазі Укрінбанк). Безпосереднє функціонування банку розпочалося в м. Харків у липні 1922 року, під кінець цього ж року було відкрито 8 відділень в різних містах. Позбавлені можливості отримувати вигідні кредити в кооперативно-державних банках суб'єкти господарювання розпочали формувати власні кредитні об'єднання котрі згодом отримали назву товариств взаємного кредитування. Їм був притаманний закритий характер функціонування та займалися безпосереднім обслуговуванням виключно власних членів [7].

Під кінець 1928 року Державний банк СРСР активно займався питанням повної ліквідації на той час функціонуючого Центрального сільськогосподарського банку СРСР шляхом створення цілого ряду серйозних обмежень. Повноцінна ліквідація залишків кредитної автономії української банківської справи розпочалася у 20-30 роках піл час поширення заборони в межах приватного підприємництва у промисловості, що в наслідку спричинило припинення товариств взаємного кредиту.

Із 1898 року в Українській республіці розпочинається формування комерційних та кооперативних банків. Їх засновниками були державні установи та підприємства, кооперативні організації та профспілки. А в січні 1989 року у Києві було започатковано Інвестиційний банк котрий функціонував як перший комерційний банк.

Станом на 20 червня 1990 року в на території України фактично функціонувало 25 банківських установ із котрих 17 було комерційними та 8 кооперативними. Нормативно-правове регулювання сприяло перетворенню Центрального банку Українського РСР в автономну ланку загальносоюзної резервної системи. З даного моменту банківська мережа України здобула форму класичної двохрівневої форми. Перший рівень – Центральний банк, другий – кооперативні та комерційні банки, котрі розподілися на інвестиційні, регіональні та галузеві.

1991 року Україна вийшла зі складу Радянського Союзу та проголосила власну незалежність, а у березні 1991 року було сформовано Національний банк України, кількість банківських установ розпочинає різко зростати.

В незалежній Україні історична трансформація сутності та ролі кредиту пройшла наступні етапи:

Першим етапом є період з 1991 по 1996 рік. Даний період ознаменовано появою перших українських банків, ухваленням ЗУ «Про банки та банківську діяльність; запровадження національної валюти – гривні.

Другий етап формування та розвитку кредитного ринку України охоплює 1997-1999 роки. Даному періоду притаманні: перша серйозна фінансова криза, недовіра населення, і водночас зростання обсягів державного і міжбанківського кредитування.

На третьому етапі (2000-2006 р.р.) відбулась своєрідна модернізація кредитного ринку, котра була ознаменована початковим формування нормативно-правового поля в області регулювання банківських відносин в Україні; нарощуванням існуючих банків власного капіталу; формування небанківських кредитних установ.

Четвертий етап охопив 2007 та 2008 рік. Даний етап прийнято вважати розквітом кредитного ринку в Україні котрому передувало: зростання депозитних операцій, формування різноманітних кредитних програм з хорошими умовами для позичальників (низькі відсотки), активний розвиток побутового та іпотечного кредитів.

П'ятий етап 2008-2009 р.р. – період нового занепаду кредитного ринку, пов'язаного із фінансовою кризою в Україні. Даному періоду характерні: зниження ролі кредитів, нестача коштів в системі банківського кредитування, майже повне пригнічення іпотечного кредитування.

2010-2013 р.р. – період тимчасової стабілізації кредитного ринку, під час котрого відбулось відновлення кредитних програм, підвищення ролі кредитування в економічному житті населення та країни.

2014- і по теперішній час – сучасний період, котрому притаманна фінансово-кредитна криза пов'язана із нестабільністю політичної ситуації в державі, значними коливаннями на грошово-валютному ринку, інфляцією. За таких факторів подальшому розвитку кредитного ринку передують: зниження довіри, брак кредитних коштів, значне закриття банківських установ.

1.3. Поняття кредиту, його значимість та види кредитування

Розвиток кредитних відносин спричинив значний тиск на рольове відображення кредиту в економіці. Розглянемо теорії кредиту за допомогою таблиці 1.3.

Таблиця 1.3

Характеристика течій сутності кредиту

Назва течії	Представники	Характеристика сутності кредиту
1	2	3
Натуралістична теорія	Кеннан, А. Сміт, Д. Рікардо, Ф. Бастіа, Д. Мак-Куллох	Перетворення матеріальних цінностей в натуралістичну форму. Відповідно до даної теорії виділяється повне заперечення капіталовіддачі банківських операцій
Капіталотворча теорія кредиту	Й.Шумпетер, Дж Ло, Г. Маклеод, Р.Гоутрі, Ш	Автономна роль кредитування відносно

	Коклен	виробничої сфери. Синонім кредиту грошам та багатству. Кредитний механізм має здатність надавати руху незадіяним виробничим можливостям, йому належить чинна роль в економічному розвитку держави. Гроші та кредит в
--	--------	--

Продовження табл. 1.3

1	2	3
		загальності являють багатство.
Перерозподільча теорія	В.Геращенко, Н.Сичова, В. Лаврова	Розгляд кредиту з точки зору вільних коштів
Фондова теорія	М.Волков, А. Ротлейдер, О. Лаврушин, Й. Трахтенберг	Характеристика кредиту наводиться під виглядом руху позикового фонду та виходить із потреби визначення сутності кредиту та його елементарних форм
Кейнсіанство	Дж. Кейнс	Визначає кредит через економічний розвиток. Прирівнювання позикового капіталу до грошей та визначення його рівня в залежності від кількості грошових коштів задіяних в обігу
Монетаризм	Ж. Рюефф, М. Фрідман, А. Бернс, О. Файт	Відносять до основних елементів економічного регулювання зміну грошових мас та зміну відсоткових ставок по кредиту, що, в свою чергу спричинило протиріччя інтенсивного розширення операцій за банківськими кредитами. Формування середньорічних темпів приросту грошових мас в органічному поєднанні з раціональним рівнем відсоткової ставки дає змогу вплинути на виробництво

Джерело: [41]

Із вище поданої табл. 1.3 розрізняють три основних підходи відносно функціональної ролі кредиту в ринковій економіці. В межах першого підходу вченими кредит розглядається як негативне явище, котре абсолютно ніяким чином не впливає на економіку.

На противагу першого підходу, представниками другого підходу проводиться активна популяризація кредитних операцій та визначається надзвичайно важлива роль кредиту в економічному розвитку як держави, так і ринкової економіки загалом.

Прихильники третього підходу займають помірну позицію та відзначають аналогічну – помірну роль кредиту в економіці.

М. Бунге визначає кредит у вигляді різновиду мінової вартості, в котрій здійснюється передача цінностей чи послуга відносно довіри та ймовірної вигоди, натомість існуючі предмети обміну можуть бути трансформованими у предмет кредитної угоди. Однак, таке твердження може бути застосовано лише до товарного кредиту, через те, що кредитний договір хоч і спрямований на відшкодувальну передачу майна у власність, а платність сформовано у еквівалентному вираженні зустрічному наданню, котре, у свою чергу являється не грошовим, а саме товарним.

Відомий науковець В. Лексіс, котрий у своєму досвіді володіє великою кількістю наукових праць з теорії грошей та кредитування, під кредитом визначає довіру, котрою користується індивідуум, що взяв на себе зобов'язання відносно майбутнього платежу х боку особи, котра має право на даний платіж, тут мається на увазі довіра, котру кредитор виявляє по відношенню до свого боржника. Однак, сучасна практика організації кредитних відносин свідчить про абсолютно протилежну ситуацію: коли кредитори навпаки абсолютно не довіряють власним позичальникам, та з ціллю мінімізації ймовірних ризиків вимагають додаткових гарантій [27].

В економічній енциклопедії під кредитом вбачається позика у грошовій чи товарній формі на умовах повернення із безпосередньою сплатою визначеного відсотку. Для такого тлумачення характерним є знеособлення

позики, відсутній належний акцент уваги на адресності позики, абсолютно не передбачено надання банківського кредиту у змішаній формі.

Енциклопедія банківської справи України визначає кредит у вигляді економічної категорії, котра розкриває відносини між суб'єктами господарювання відносно отримання та надання банківської позики у товарній чи грошовій формі на умовах подальшого повернення із безпосередньою сплатою відсотків.

Розглянемо визначення сутності категорії «кредит» у працях сучасних науковців (табл. 1.4).

Таблиця 1.4

Сучасне трактування сутності поняття «кредит»

№ з/п	Автор / джерело	Сутність досліджуваного поняття
1	Податковий Кодекс	Кошти, котрі надаються банком-резидентом чи нерезидентом та кваліфікуються під виглядом банківської установи у повній відповідності до діючого законодавства країни у котрій перебуває нерезидент або резиденти та нерезиденти, котрим у відповідності до чинного законодавства надано статус небанківських установ, а також іноземною державою чи її кредиторами-нерезидентами, фізичній чи юридичній особі на встановлений термін під визначений відсоток
2	Закон України «Про банки та банківську діяльність» [39]	Кредит розглядається у вигляді будь-якого банківського зобов'язання відносно надання визначеної суми грошових коштів, будь-яка гарантія, будь-яке зобов'язання придбати право вимоги боргу, будь-яке продовження терміну погашення боргу, котре надане в обмін на зобов'язання боржника відносно повернення заборгованої суми, а також відносно зобов'язання на сплату відсотків та інших належних зборів з даної суми
3	Алексійчук В. [2]	Кредитом є форма сприяння активному та раціональному використанню наявного фінансового капіталу, котрий був сформований на етапі, котрий за власною сутністю відповідає умовам наявних економічних відносин, а його безпосередній розвиток налічує кілька етапів. Його виникнення відбулося за умов розвитку товарного виробництва, через це йому притаманний ринковий характер
4	Потійко Ю. [38]	Кредит вбачає у вигляді економічної категорії, котра передбачає акумулювання тимчасово вільних коштів бюджету, централізованих державних позабюджетних фондів, суб'єктів господарювання та фізичних осіб для подальшої їх видачі позичальникам на умовах повернення, реального забезпечення, цільового використання та строковості
5	Бечко П., Герасімова Т. [8]	Під кредитом розуміють економічну категорію, котра сприяє розкриттю сутності економічних взаємовідносин, котрі виникають між позичальником та кредитором відносно розподілу та перерозподілу вільних коштів, котрі тимчасово вивільнюються під час

		організації виробничого процесу у вигляді позичкового фонду та їх подальшої передачі у тимчасове користування за умов дотримання принципів кредитування
6	О. Гудзь [15]	Кредит – це економічні відносини, котрі гуртуються на акумуляції тимчасово вільних коштів із їх безпосереднім використанням на умовах повернення та сплати відсотків в процесі організації взаємозв'язку між позичальником та кредитором

Сучасні науковці виділяють наступні види кредитування:

Банківське кредитування – вид кредитування банківською установою юридичних чи фізичних осіб у вигляді безготівкових чи готівкових коштів.

Банківському кредитуванню притаманні певні особливості, котрі відрізняють його від інших видів кредитування. Тут, перш за все, мається на увазі принципи побудови відносин банку з клієнтами [14]:

- принцип терміновості;
- принцип поворотності;
- принцип платності та забезпеченості кредиту.

Основними джерелами формування банківських кредитів являються власні кошти банківської установи, фактичні залишки на поточних і розрахункових рахунках, депозитні і залучені рахункові кошти фізичних і юридичних осіб, міжбанківські кошти та кредити, отримані від випуску цінних паперів.

Специфікою комерційного кредитування є його спрямованість виключно на юридичних осіб. Функціонуюча в період Радянського Союзу планова економіка не передбачала можливості взаємного кредитування між підприємствами. Комерційний кредит існував в певних межах лише у зовнішній торгівлі, де потрібно було враховувати здобутки міжнародної практики, торговельні порядки та традиції розвитку закордонного партнерства. Поступовий перехід до ринкового господарювання сприяв формуванню нового етапу для розвитку комерційного кредитування.

Комерційне кредитування надається у товарній формі від продавців на користь покупців у вигляді відстрочки платежу за продані товари, а також

під зобов'язання боржника погасити в термін як основну суму боргового зобов'язання так і нараховані на нього відсотки.

Державне кредитування – вид кредитування суб'єктів господарювання із державного бюджету або через запозичення коштів державою на основі емісії грошей чи випуску облігацій державної позики [15].

Переваги та недоліки комерційного кредитування розглянемо за допомогою таблиці 1.5.

Таблиця 1.5

Переваги та недоліки комерційного кредитування

Переваги	Недоліки
Оперативність	Обмеженість умов та обсягів, а також термінів у порівнянні з банківським кредитуванням
Відносна простота в оформленні	Існування надмірного ризику для продавця
Активізація процесів мобілізації тимчасово вільних товарних ресурсів та їх перерозподілу	Повноцінне насичення грошового обігу названими квазігрошима, що в практичній діяльності значно ускладнює належне регулювання грошового обігу з боку Національного банку України
Розширення можливостей суб'єктів кредитування за маневрування оборотним капіталом	Неналежне дотримання встановлених термінів кредитування
Позитивний вплив на підтримку фінансової стійкості суб'єктів господарювання	
Зменшення обсягів коштів, котрі є необхідними для обслуговування товарного обігу	

Проведемо також порівняння банківського та комерційного кредитування за допомогою таблиці 1.6.

Таблиця 1.6

Порівняльна характеристика банківського та комерційного кредитування

Ознака	Банківське кредитування	Комерційне кредитування
1	2	3
Мета	Укладання між позичальником та отримувачем кредитної угоди	Організація операції з купівлі-продажу товарів та сприяння їх прискореній реалізації
Форма надання	Грошова	Товарна

Форма погашення	Грошова	Товарна
Ресурси, котрі позичаються	Тимчасово вільні кошти, котрі підлягають акумуляції на банківських рахунках	Ресурси, котрі в процесі кругообігу надходять до суб'єкта господарювання
Об'єкт	Вартість, котра позичається	Товар
Термін погашення	Коротко-, середньо- та довгострокове кредитування	Лише короткострокове кредитування
Суб'єкт	Банківська установа, суб'єкт господарювання, держава	Два взаємозалежних суб'єкта підприємницької діяльності

Продовження табл. 1.6

1	2	3
Платня за користування кредитом	Позичковий відсоток	Визначена надбавка до ціни товару
Рівень відсоткової ставки	Підвищена відсоткова ставка у порівнянні із комерційним кредитом	Знижена відсоткова ставка у порівнянні з банківським кредитом
Оформлення	Кредитна угода	Договір купівлі-продажу, вексель
Межі	Значно ширші за межі комерційного кредитування	Вужчі

Державне кредитування це сукупність економічних відносин, котрі виникають між державою, юридичними та фізичними особами відносно мобілізації додаткових грошових коштів на кредитній основі – на умовах повернення, строковості та платності у процесі формування загальнодержавного фонду фінансових ресурсів, у котрих держава може виступати як позичальник, так і як кредитор чи гарант.

Міжгосподарський кредит – це кредит, який існує між функціонуючими суб'єктами господарювання. Його видами є комерційний кредит, дебіторсько-кредиторська заборгованість, аванси покупців, тимчасова фінансова допомога, лізинг. Межі міжгосподарського кредиту визначаються розміром резервних капіталів, які є у розпорядженні суб'єктів господарювання – кредиторів, а також регулярністю припливу грошового капіталу за рахунок реалізації товарів і можливості трансформації наданого міжгосподарського кредиту в банківський або отриманий міжгосподарський. Причому погашення цих кредитів у визначений строк передбачає своєчасне

надходження платежів від покупців. Загалом існування міжгосподарського кредиту значною мірою пов'язане з недостатнім розвитком банківського кредиту [24].

Таким чином, кредитування відіграє провідну роль у формуванні економічних ринкових відносин та суб'єктів господарювання.

Висновки до розділу 1

Характеризуючи роль кредитування у діяльності суб'єктів господарювання, його становлення та розвиток, варто зробити наступні проміжні підсумки:

Під суб'єктом господарювання варто розуміти юридичну особу, котра здійснює власну виробничо-господарську чи реалізаційну діяльність у відповідності до норм чинного законодавства та власного установчого документу у вигляді статуту з ціллю задоволення власних інтересів та інтересів держави і суспільства, отримання фінансової вигоди у вигляді фінансового результату (прибутку).

Розрізняють наступні суб'єкти господарювання: суб'єкти мікро підприємництва, суб'єкти макропідприємництва, суб'єкти малого підприємництва.

Розвиток кредитування пройшов складний еволюційний шлях: від товарного еквіваленту до грошового; від зберігання власних коштів у храмах (Греція) до появи світових державних банків.

Під кредитом розуміють економічну категорію, котра спряє розкриттю сутності економічних взаємовідносин, котрі виникають між позичальником та кредитором відносно розподілу та перерозподілу вільних коштів, котрі тимчасово вивільнюються під час організації виробничого процесу у вигляді

позичкового фонду та їх подальшої передачі у тимчасове користування за умов дотримання принципів кредитування.

До основних видів кредитування віднесено: банківське, кредитне, комерційне та державне.

Таким чином, кредитні відносини являються важливою формою співіснування суспільства, функціонування держави та економічної стабільності та благополуччя суб'єктів господарювання.

РОЗДІЛ 2. ТЕХНОЛОГІЧНА КАРТА КРЕДИТУВАННЯ ПО ВИДАХ КРЕДИТУ, ВИЗНАЧЕННЯ МОЖЛИВОСТІ КРЕДИТУВАННЯ СУБ'ЄКТА ГОСПОДАРЮВАННЯ ТА ФАКТИЧНА ПРОПОЗИЦІЯ НА ПРИКЛАДІ ПЕРЕДОВОГО БАНКУ УКРАЇНИ АТ «РАЙФФВЙЗЕН БАНК»

2.1. Види кредиту, їх характеристика та призначення

В залежності від економічної сфери спрямування кредитних коштів, розрізняють [10]:

1. Виробничий кредит, котрий використовується при формуванні основного та обігового капіталу у виробничій сфері і торгівлі, а також на виробничі цілі.

Виробничий кредит відповідає усім закономірностям руху кредиту, оскільки в результаті його безпосереднього використання відбувається формування нової вартості та передумови для належного повноцінного повернення позиченої вартості кредиту.

2. Під споживчим кредитом розуміється видана сума коштів на умовах повернення та під відсоткову ставку фізичним чи юридичним особам на споживчі цілі.

Споживче кредитування здійснюється через наступних посередників: кредитних брокерів та кредитних агентів.

У відповідності до виду кредитора, споживчі кредити поділяються на:

- банківські споживчі позики;
- позики, котра надаються фізичним особам торговельними організаціями;
- позики суб'єктів господарювання відносно власних працівників;
- особисті позики, надані приватними особами одна одній.

Класифікаційна характеристика споживчого кредиту включає [Вовчак]:

1. У відповідності до ступеня покриття вартості послуг і товарів: на повну або часткову вартість;
2. У відповідності до забезпечення: бланкові або забезпечені (через заставу, гарантію, страхування);
3. У відповідності до укрупнених об'єктів: на поточні потреби або на капітальні потреби;
4. За цільовим спрямуванням: цільові та нецільові;
5. У відповідності до видів позичальників: населенню, різним соціальним групам, різним віковим групам, група населення, котрі різняться власним рівнем кредитоспроможності, групам населення котрі потерпіли від стихійного лиха;
6. У відповідності до видів кредиторів: банківське кредитування, кредитування суб'єктів господарювання; внутрішнє кредитування суб'єктів господарювання, приватні кредити;
7. У відповідності до терміну дії: короткострокові, середньострокові та довгострокові;

Короткострокове кредитування надається терміном до 1 року. В переважній більшості випадків такі кредити надаються банківськими установами на користь суб'єктів господарювання у випадку їхніх тимчасових труднощів, котрі виникають через перевищення виробничих витрат та витрат обігу [14].

Середньострокове кредитування надається терміном до трьох років. Цільовим спрямуванням таких кредитів є оплата обладнання, погашення поточних витрат, фінансування капітальних вкладень.

Довгострокове кредитування видається суб'єктам господарювання на термін понад три роки. Об'єктами такого кредитування є капітальні витрати на власну підприємницьку реконструкцію, модернізацію та розширення основних фондів, нове будівництво, тощо [25].

8. У відповідності до методу погашення: без розстрочки платежу та із розстрочкою;

9. У відповідності до характеру кругообігу: одноразові та відновлювальна;

10. У відповідності до утримання відсотку: безпосередньо у момент видачі кредиту; безпосередньо в момент закриття (погашення) кредиту.

Об'єктами банківського споживчого кредитування є [Гроші та кредит]:

- придбання, будівельні роботи, організація ремонтних робіт, об'єктів соціально-культурного призначення;

- купівля товарів та послуг;

- на втілення невідкладних потреб.

Розрізняють наступні види споживчих кредитів суб'єктів господарювання (рис. 2.1).

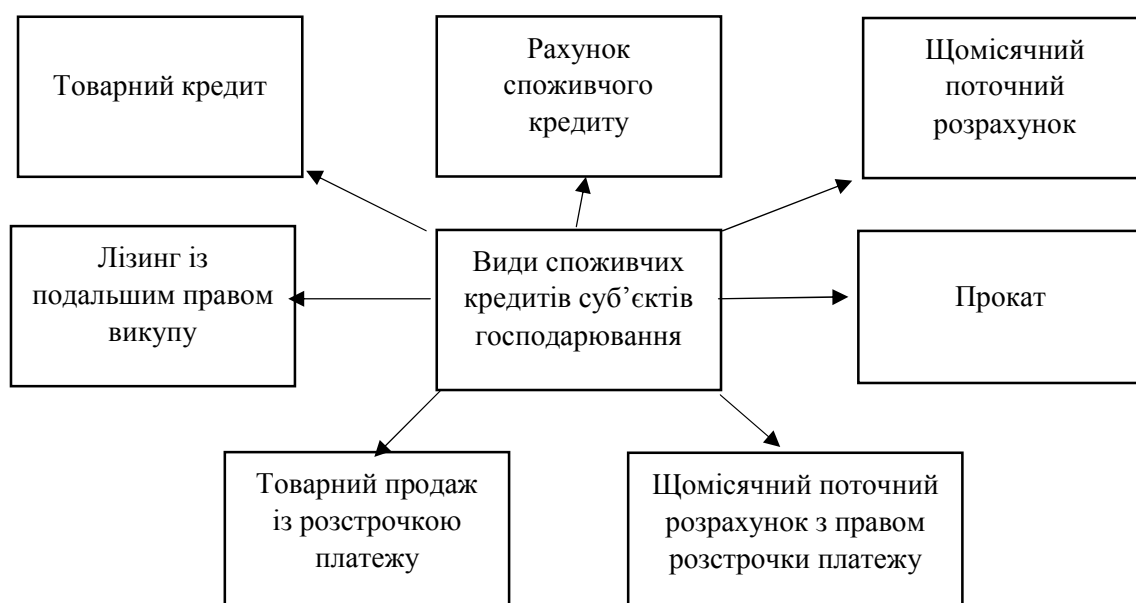

Рис. 2.1. Види споживчих кредитів суб'єктів господарювання

Під товарним кредитом розуміють банківську позику не в грошовій, а у товарній формі.

До основних характеристик товарного кредиту в переважній більшості випадків відносять [30]:

- платну основу – за взятій товарний кредит у будь-якому випадку доведеться заплатити, у випадку, коли позичальник буде не в змозі оплатити внески банку надається право забрати товар, оскільки він являється тією самою запорукою;

- зворотний характер – уся сума кредиту у відповідності до укладеного договору має бути виплаченою в чітко визначеному обсязі;

- терміновість передбачає помісячне внесення плати по кредиту.

Кредит з відстрочкою платежу. Даний вид кредитування в практичній діяльності банківських установ зустрічається найчастіше та являється єдиною формою укладання кредитного договору товарної позики між банківською установою та суб'єктом господарювання. Схема даного кредиту є простою: суб'єкт господарювання отримує на руки товар, укладаючи при цьому угоду з банківською установою, в котрій чітко визначаються усі умови співпраці (тут мається на увазі: розмір початкового внеску, термін кредиту, загальна сума кредиту) та оплачує його на протязі встановленого терміну. У свою чергу банківська установа організовує переведення коштів на рахунок магазину, здійснюючи повну розплату за товар придбаний визначеним суб'єктом господарювання [10].

Відкритий рахунок. Даний вид кредитування передбачається виключно для юридичних осіб, котрі здійснюють власну господарську діяльність на протязі досить тривалого часу, оскільки особливістю даного кредиту є високий ступінь довіри банківською установою до суб'єкта господарювання. Сама сутність даного виду кредитування полягає у тому, що суб'єкт господарювання отримує на руки товар, при цьому кредитор повідомляє йому номер розрахункового рахунку на який суб'єкт господарювання має

переводити кошти в міру можливості. Із вказаного, цілком очевидно є повна відсутність регламентованих щомісячних платежів та терміновість кредиту.

Консигнація. Даний вид кредитного співробітництва суб'єкта господарювання та банківської установи на умові, що постачальником товару виступає кредитор, котрий доставивши партію товару домовляється про безпосереднє повернення грошових коштів після повної або часткової реалізації товару. Даний вид кредитування характерний лише для юридичних осіб – суб'єктів господарювання. В межах даного виду кредитування передбачено також, що у випадку неспроможності реалізації товару суб'єктом господарювання, він зобов'язується повернути товар у повному обсязі в цілісності та повному збереженні. Основною перевагою даного виду кредитування є та обставина, що у позичальника не вилучаються із підприємницького обігу грошові кошти

Аналогічно попередньому – вексель також є перспективним та вигідним варіантом організації ринкових відносин між позичальником та кредитором. Терміном видачі векселя заздалегідь обумовлюється між учасниками кредитного процесу. Вексель являється документом, котрий являється гарантією вчасного погашення визначеної заборгованості. Ще однією особливістю даного документу являється необхідність погасити визначену суму одноразово та в абсолютно повному розмірі.

Іпотечне кредитування – вид кредитування у вигляді забезпечення виконання зобов'язань нерухомим майном. Основною перевагою такого кредитування є те, що заставлене майно по-факту залишається у фактичному володінні та користуванні іпотекодавця та служить гарантією виконання його зобов'язань перед кредитором – банківською установою.

Отже, розглянемо основні переваги та недоліки товарного кредитування суб'єктів господарювання за допомогою таблиці 2.1.

Таблиця 2.1

Основні переваги та недоліки товарного кредитування суб'єктів господарювання

Переваги	Недоліки
1	2
Легке та швидке укладання кредитного договору Немає необхідності подавати довідку про доходи	Надзвичайно високий ризик для банківської установи
Надійність оплати з боку банківської установи	Подвійна сплата коштів за відсотками
Надзвичайна прибутковість даного виду кредитування для банківських установ	

Овердрафт являється найпростішим видом нецільового банківського кредитування на короткий термін.

У відповідності до овердрафту банком одразу відбувається встановлення схожого на кредитний ліміту. Він буває незначних розмірів, та розраховується відносно кожного клієнта банківським експертом окремо.

Основним недоліком овердрафту є значні відсотки котрі потребують миттєвого погашення і в повній мірі, а не рівними частинами на протязі визначеного відрізка часу.

Основною відмінною рисою овердрафту є його ініційованість банківською установою. При цьому банківська установа орієнтується на сталий оборот по відкритому суб'єктом господарювання рахунку [42].

Розрізняють «дозволений» та недозволений овердрафт, котрий відзначається розміром та видом кредитної карти. Відповідно, розмір дозволеного овердрафту включається в видатковий ліміт по карті і враховується при проведенні авторизації. Недозволений, в свою чергу, той, який вже перевищує не тільки встановлений ліміт, а й ліміт овердрафту.

Сутність інвестиційного виду кредиту визначається виходячи із наступних положень [15]:

- стала доцільність попередньої діяльності суб'єкта господарювання як основи належного формування інвестиційних ресурсів в потрібній кількості та належної якості;

- часова приналежність;
- орієнтація на отримання належного рівня доходності.

Об'єктом інвестиційного кредитування являється не позичальник, а саме його інвестиційні наміри, що обумовлює ознайомлення та ретельну оцінку банківською установою інвестиційного проекту суб'єкта господарювання.

Відсоток інвестиційного кредитування не має перевищувати рівень прибутковості самого інвестиційного проекту.

Існує ймовірність видачі інвестиційного кредитування банківськими установами на пільгових умовах, котрі передбачають спочатку лише сплату відсотків за кредитом, а основна сума боргу буде погашеною на протязі наступних періодів часу.

Мета інвестиційного кредитування полягає в:

- підтримці кругообороту та обороту капіталу у виробничому бізнесі через кредитування виробничих підприємств;
- створення нового чи вдосконалення існуючого виробництва.

Кредит під заставу депозиту являється досить поширеним у банківській практиці відносно кредитування суб'єктів господарювання в умовах сьогодення. Його сутність визначається заставою майнових прав на кошти розміщених на вкладному рахунку банківської установи. Такий вид кредитування дає змогу банківській установі легко погашати не виконані позичальником зобов'язання за кредитом за рахунок грошових коштів, котрі зберігаються на депозитному рахунку [20].

У випадку передачі права на депозит, розміщений у тому ж банку, що надає кредит, ставка кредиту під заставу депозиту формується з урахуванням ставки депозиту. У випадку розміщення депозиту в іншій банківській установі, формування відсоткової ставки по кредиту відбувається низького ризику кредиту, в даному випадку банк не стає заставодержателем [19].

У такому випадку, позичальник передаючи банку під заставу власний депозит, фактично несе витрати на обслуговування власного кредиту лише у різниці між кредитною та депозитною ставками. Тут впливає сенс даного

виду кредитування: нагальна короткострокова потреба в коштах або невідгідні умови розірвання депозиту.

Суб'єкти господарювання володіють правом отримання кредиту під заставу як власного депозиту, так і під заставу юридичних чи фізичних осіб. При цьому фізична особа може бути як засновником підприємства, так і його працівником, або зовсім сторонньою підприємству особою. Кредит під заставу депозиту банківською установою може надаватися банком у вигляді одноразової видачі зазначеної суми чи у вигляді кредитної лінії, також суб'єкт господарювання має право на отримання коштів окремими траншами в міру власної потреби. Зазначена обставина дає змогу отримувати відсотки за депозитом, а відсотки за кредит сплачувати лише по факту використання кредитних коштів.

За способом оформлення розрізняють наступні види кредитування суб'єктів господарювання [25]:

- стандартні – вид кредитування, котрий надається постійним клієнтам без повторної подачі обов'язкового пакету документів;

- одноразові – кредити, котрі видаються новим клієнтам, корі до даної банківської установи звертаються перший раз. Передбаченою є подача усіх необхідних документів та довідок;

- револьверне кредитування – це вид кредитування суб'єктів господарювання, котрий поновлюється у встановленим договором термін;

- контокорент – поточний рахунок відкритий суб'єктом господарювання в банківській установі з визначеним кредитним лімітом, котрий погашається під час кожного поповнення;

- кредитна картка – банківський інструмент, основною перевагою котрого є одночасний доступ до банківського та до кредитного рахунків.

Таким чином, на сьогоднішній день банківськими установами створено належне різноманіття для задоволення потреб суб'єктів господарювання у кредитних коштах.

2.2. Вимоги до суб'єкта господарювання задля отримання кредитування, розрахунок можливості його кредитування на прикладі його фінансових показників

АТ «Райффайзен банк» здійснює кредитування суб'єктів господарювання виходячи із наступних вимог:

- Суб'єкт господарювання має бути резидентом України;
- Суб'єкт господарювання має здійснювати власну підприємницьку діяльність не менше одного року;
- Суб'єкт господарювання має бути обов'язково прибутковим та кредитоспроможним;
- Суб'єкт господарювання має стабільно працювати, обсяги виробництва та реалізації товарів, робіт та послуг мають мати сталу позитивну динаміку;
- Співвідношення суми зобов'язань, враховуючи суму бажаного кредиту до суми власного капіталу підприємства має становити 70/30;
- Підприємницький проект суб'єкта господарювання має бути фінансово окупним;
- Ціль кредиту не має передбачати виробництва продукції з високим екологічним ризиком та небезпечних товарів; ввезення шкідливих відходів;
- Перший внесок в кредитну операцію з боку позичальника має становити не менше 30% від його загальної вартості.

У випадку кредитуванням АТ «Райффайзен банк» із забезпеченням заставою/іпотекою предметом застави можуть бути майнові права або майно: об'єкти нерухомості, основні фонди, єдиний майновий комплекс, оборотні кошти, котрі належать позичальнику або його поручителю. Тут мається на увазі - предмет іпотеки (земельні ділянки або об'єкти розташовані

на земельній ділянці без їх знецінення та зміни їх цільового призначення, повітряні та морські судна, майнові права на нерухомість будівництво котрої ще не завершено) [34].

При оцінці майна, котре надається у заставу чи іпотеку обов'язково враховується його ліквідність.

Під час оцінки майна, котре надається під заставу дисконтна вартість застави чи іпотеки з урахуванням її ліквідності має становити не менше 200% від суми основного боргу за кредитом перед банківською установою.

Під час прийняття рішення про кредитування суб'єкта господарювання АТ «Райффайзен банк» вимагає наявності наступних основних документів:

- заява у довільній формі із зазначенням цілі кредиту, необхідної суми, терміну кредитування, бажаної відсоткової ставки та переліку майна, котре планується бути поданим під заставу;

- копії установчих документів суб'єкта господарювання: статут чи установчий договір, а також копія свідоцтва про державну реєстрацію суб'єкта господарювання чи копія свідоцтва про реєстрацію суб'єкта господарської діяльності без створення юридичної особи – приватного підприємця;

- опис проекту, котрий потребує кредитних вкладень по суті (варто зазначити економічне обґрунтування, визначити основні напрямки використання кредитних коштів, провести розрахунок окупності);

- у випадку проектного фінансування – копії контрактів, котрі заплановано фінансувати за рахунок кредитів;

- для операцій з векселями – копії контрактів з обумовленою формою розрахунків векселями, на підставі котрих будуть виписуватися самі векселі;

- копії фінансової звітності суб'єкта господарювання за останніх три звітних роки та консолідована фінансова звітність (за наявності). За останній звітний рік суб'єкта господарювання має надати банку звітність за кожен звітний рік; поквартальний обсяг продажу готової продукції;

- економічна характеристика майна, котре передається під заставу банківській установі: відомості про залишкову балансову вартість або закупівельну вартість, ринкову вартість, рік будівництва або випуску, дата введення в експлуатацію, місце розташування, стислі характеристики;

- витяг з реєстру застав рухомого майна відносно наявності/відсутності обтяження рухомого майна, котре є власністю позичальника;

- витяг з державного реєстру іпотек відносно наявності/відсутності обтяження іпотеки (нерухомого майна), котре є власністю позичальника;

- висновок ліцензованої аудиторської компанії котра не являється пов'язаною особою позичальника;

- лист-дозвіл на передачу інформації та документів.

Окрім зазначених, АТ «Райффайзен банк» може затребувати наступний пакет додаткових документів [34]:

- бізнес-план підприємства та додатки до нього;

- розшифровка дебіторської та кредиторської заборгованості станом на останню звітну дату з обов'язковим зазначенням термінів їх виникнення та погашення у відповідності до контракту;

- у випадку обслуговування суб'єкту господарювання в інших банківських установах – довідку від даних установ про рух коштів за рахунками суб'єкту господарювання або виписку за його рахунками за останні 6 місяців (в окремих випадках – за останні 12 місяців);

- у випадку обслуговування суб'єкту господарювання в інших банківських установах – довідку про наявність чи повну відсутність заборгованості суб'єкту господарювання за кредитами;

- копія звіту про аудиторську перевірку;

- копія ліцензії на право здійснення діяльності, передбаченої Статутом суб'єкта господарювання;

- копії документів, котрі підтверджують повноваження осіб, котрі представляють інтереси суб'єкта господарювання;

- звіт про експертну оцінку майна, котре планується до передачі під заставу (обов'язково має бути доданим свідоцтво оцінювача, сертифікат суб'єкта оціночної діяльності, укладений договір на проведення оцінки);

- лист-підтвердження відсутності судових оскаржень будь-якими особами прав заставодавця на майно, котре планується до передачі під заставу;

- інші документи.

Розглянемо приклад розрахунку кредиту для ТОВ «Авто Вектор Плюс», котре звернулося із заявою до регіонального представництва АТ «Райффайзен банк» про необхідність кредиту в сумі 250000 грн терміном на 3 роки з ціллю розширення виробництва.

При подачі заяви до регіонального представництва АТ «Райффайзен банк» представником ТОВ «Авто Вектор Плюс» було надано: статут, бізнес-план, фінансову звітність за 3 роки, аудиторський висновок, у відповідності до котрого було описано господарське положення досліджуваного підприємства:

ТОВ «АвтоВектор Плюс» здійснює власну діяльність на основі чинного законодавства та Статуту підприємства.

Оснoву господарської діяльності ТОВ «АвтоВектор Плюс» складає виробництво запчастин та ремонт автомобілів.

Одним з найбільш важливих показників, що характеризують роботу будь-якого підприємства є вартість послуг та рівень витрат їх надання. Від цього залежать фінансові результати роботи підприємства та його фінансовий стан.

Таблиця 2.2

Оцінка витрат ТОВ «АвтоВектор Плюс», 2018-2020 р.р.

№ з/п	Показники	2018 рік	2019 рік	2020 рік	Темп зміни 2018 р. до 2020 р.	
					+,-	%
1	Собівартість реалізованих послуг	-	-	-	-	-
2	Інші операційні	9208100	9171,8	3490,7	-9204609,3	0,04

	витрати					
3	Інші витрати	10100	0	0	0	0
4	Загальна сума витрат	9218200	9171,8	3490,7	-9204609,3	0,04

Так, станом на початок досліджуваного періоду – 2018 р. витрати підприємства по реалізації послуг складались із інших операційних витрат та інших витрат, в загальній сукупності їх сума складала 9218200 тис. грн.

Станом на 2019 р. загальна сума витрат ТОВ “АвтоВектор Плюс” знизилась до 9171,8 тис. грн., що у відсотковому співвідношенні складає 0,099%. При цьому структура витрат складалася лише з однієї статті – інші операційні витрати;

У 2020 р. відзначилось подальше зниження загальної суми витрат до 3490,7 тис. грн., що в загальному співвідношенні до початку досліджуваного періоду становить різницю в 9204609,3 тис. грн. Як і в попередньому році – структура витрат базувалася лише на інших операційних витратах.

Таблиця 2.3

Динаміка та структура доходів ТОВ “АвтоВектор Плюс”, 2018-2020 р.р., тис. грн.

№ з/п	Показники	2018 рік		2019 рік		2020 рік		Темп зміни 2020 р. до 2018 р. , %	
		тис. грн	структура	тис. грн	структура	тис. грн	структура	тис. грн	структура
1	Чистий дохід від реалізації послуг	18059900	90,4	11463,5	89,9	3418,1	85,8	0,02	94,8
2	Інші операційні доходи	213700	1,1	475,5	3,7	144,1	3,6	0,07	337,9
3	Інші доходи	1694700	8,5	818	6,4	423	10,6	0,02	125,1
4	Разом доходи	19968300	100,0	12757	100,0	3985,2	100,0	0,02	100,0

Характеризуючи таблицю 2.2 варто відзначити:

- загальну спадаючу тенденцію по динаміці доходів ТОВ “АвтоВектор Плюс” із 19968300 тис. грн. у 2018 році до 3985,2 тис. грн у 2020 р. Така тенденція розцінюється негативно, потребує детального вивчення та оперативного реагування з боку керівництва;

- в загальній структурі доходів підприємства ТОВ “АвтоВектор Плюс” переважаючим є чистий дохід від реалізації послуг (90,4% у 2018 р., 89,9 % у 2019 р. та 85,8% тис. грн. у 2020 р.);

- окремо варто відзначити, що не зважаючи на зниження в загальній сукупності доходів ТОВ “АвтоВектор Плюс” таких статей інших операційних доходів та інших доходів, їх структура є зростаючою.

Проведемо оцінку фінансових результатів ТОВ “АвтоВектор Плюс”

Таблиця 2.4

№ з/п	Показники	2018 рік		2019 рік		2020 рік		Темп зміни 2020 р. до 2018 р. , %	
		тис. грн	структура	тис. грн	структура	тис. грн	структура	тис. грн	структура
1	Собівартість реалізованих послуг	-	-	-	-	-	-	-	-
2	Інші операційні витрати	9208100	85,7	9171,8	292,1	3490,7	860,8	0,04	1005,00
3	Інші витрати	10100	0,1	0	0,0	0	0,0	0,00	0,00
4	Загальна сума витрат	9218200	85,7	9171,8	292,1	3490,7	860,8	0,04	1003,89
5	Чистий дохід від реалізації послуг	18059900	168,0	11463,5	365,1	3418,1	842,9	0,02	501,75
6	Інші	213700	2,0	475,5	15,1	144,1	35,5	0,07	1787,64

	операційні доходи								
7	Інші доходи	1694700	15,8	818	26,1	423	104,3	0,02	661,71
8	Разом доходи	19968300	185,7	12757	406,3	3985,2	982,8	0,02	529,09
9	Чистий прибуток	10750100	X	3139,9	X	405,5	X	0,00	0,00

Аналіз динаміки фінансових результатів ТОВ “АвтоВектор Плюс”, 2018-2020 р.р.

Із вище поданої аналітично-розрахункової таблиці 2.4 варто відзначити пропорційність зниження фінансових результатів ТОВ “АвтоВектор Плюс”

Відтак, зниження загальної суми витрат та зниження загальної суми доходів призвело до зниження основного результативного показника – чистого прибутку із 10750100 тис. грн. до 405,5 тис. грн.

Проведемо узагальнення фінансової результативності підприємства ТОВ “АвтоВектор Плюс” на основі розрахунку та аналізу показників рентабельності (табл. 2.5).

Таблиця 2.5

Аналіз показників рентабельності фінансових результатів ТОВ “АвтоВектор Плюс”, 2018-2020 р.р.

№ з/п	Назва показників	Методика розрахунку	2018 рік	2019 рік	2020 рік	Темп зміни 2020 р. до 2018 р.
1	Рентабельність діяльності підприємства	Чистий прибуток /сума власного і позикового капіталу	27,7	14,7	1,9	6,9
2	Рентабельність власного капіталу	Чистий прибуток/сума власного капіталу	73,6	18,7	2,4	3,2
3	Рентабельність реалізованих послуг	Чистий прибуток/чистий дохід від реалізації	59,5	27,4	11,9	19,9

		послуг				
4	Рентабельність доходів	Чистий прибуток /всього доходів	53,8	24,6	10,2	18,9

Характеризуючи рентабельність підприємства ТОВ “АвтоВектор Плюс” варто відзначити:

- зниження показника рентабельність діяльності із 27,7% у 2018 р. до 1,9% у 2020 р. є свідченням зниження рівня прибутковості всього капіталу досліджуваного підприємства, що використовується в його діяльності;

- найбільш значним є зниження рентабельності власного капіталу із 73,6% на початок досліджуваного періоду 2018 р. до 2,4% на кінець досліджуваного періоду 2020 р., що свідчить про значне зниження рівня прибутковості власних коштів досліджуваного підприємства;

- зниження рентабельності реалізованих послуг із 59,5% у 2018 р. до 11,9% у 2020 р. є свідченням загального зниження ефективності господарської діяльності досліджуваного підприємства.

На основі розгляду кредитними експертами АТ «Райффайзен банк» було прийняте рішення про видачу обумовленої суми кредиту для ТОВ “АвтоВектор Плюс” терміном на 3 роки.

2.3. Актуальні пропозиції кредитування від передового банку України АТ «Райффайзен банк» та його кредитна політика

АТ «Райффайзен банк» у своєму арсеналі володіє наступними пропозиціями кредитування суб’єктів господарювання [34]:

- кредитні картки для підприємців;
- інвестиційні кредити для бізнесу;
- фінансування поточної діяльності;
- партнерські програми;
- кредитування аграріїв;
- фінансування енергоефективності.

Першою кредитною пропозицією є кредитні картки АТ «Райффайзен банк», проведемо їх аналіз за допомогою табл. 2.6.

Таблиця 2.6

Оцінка карткової кредитної пропозиції АТ «Райффайзен банк» для суб'єктів господарювання

Назва	Характеристика
1	2
<p>Кредитна картка Підприємець +</p> 	<p>Кредитний ліміт до 300000 грн Відсоткова ставка від 29,9% до 31,9% річних 60 днів без сплати відсотків Безготівкові платежі за довільними реквізитами Термін дії кредиту 4 роки з можливістю подальшого продовження Валюта кредиту – гривня Мінімальний щомісячний платіж 5% від залишку заборгованості Щомісячний страховий внесок 0,5% від залишку заборгованості за кредитом Тарифна модель (Додаток 1) Вимоги до позичальника: постійна реєстрація на території України Зареєстрована підприємницька діяльність не менше 12 місяців Вік позичальника 23-64 роки</p>

Продовження табл. 2.6

<p>1</p> <p>Кредитна картка Fishback Business</p> 	<p>2</p> <p>Кредитний ліміт до 300 000 грн Пільговий період 57 днів Програма лояльності Безкоштовні платежі за довільними реквізитами Валюта – гривня Відсоткова ставка від 36,9% до 38,9% річних Мінімальний щомісячний платіж 5% від залишку заборгованості за кредитом Щомісячний страховий внесок 0,7% від залишку заборгованості за кредитом Плата за обслуговування рахунку 50 грн Комісія за зняття готівки на території України 3% +15 грн Дата погашення щомісячного платежу до</p>
---	--

20 числа кожного місяця

Інвестиційний кредит на купівлю авто, обладнання, нерухомості.

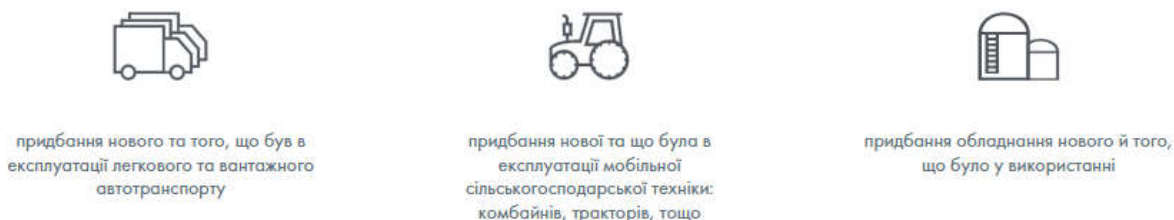

Рис. 2.2. Характеристика основних переваг інвестиційного кредитування купівлі авто, обладнання та нерухомості від АТ «Райффайзен банк»

Термін кредитування від 6 місяців до 60 місяців

Відсоткова ставка становить 13,0-14,0

Максимальний кредит ліміту становить 37300 000 грн

Валюта кредиту – гривня

Початковий внесок від 20%

Забезпечення за кредитом: майно, придбане за кредитні кошти або інше ліквідне майно, депозит.

Кредит на розвиток суб'єкта підприємництва

Термін кредитування від 24 до 36 місяців

Відсоткова ставка становить 16,35-22,35%

Максимальний ліміт кредиту 5000000

Валюта кредиту – гривня

Разова комісія з надання кредиту 0,5-0,99%

Графік погашення – ануїтет.

Кредитне фінансування поточної діяльності суб'єктів господарювання від АТ «Райффайзен банк»

Овердрафт

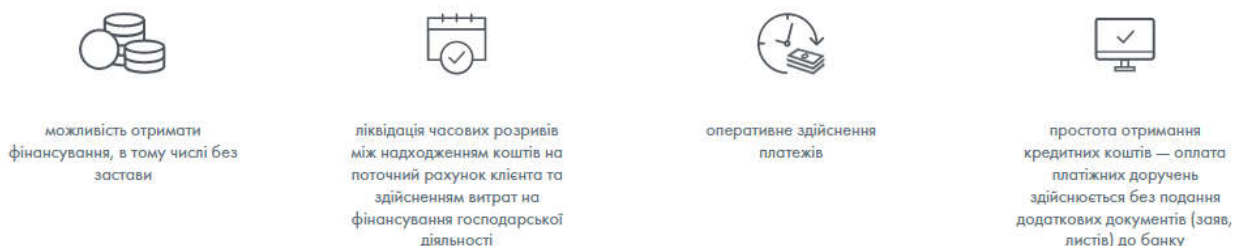

Рис. 2.3. Характеристика основних переваг овердрафту від АТ «Райффайзен банк»

Максимальна сума овердрафту до 4,5 млн.грн.

Термін кредитування до 36 місяців

Відсоткова ставка 14,45%

Щорічна комісія 1%

Безперервне дебетове сальдо 180 календарних днів

Беззаставний кредит «Довіра»

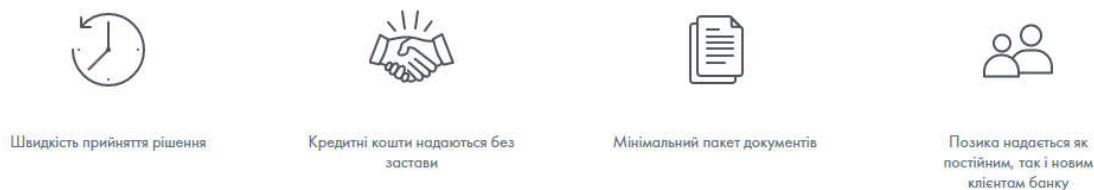

Рисунок 2.4. Характеристика основних переваг беззаставного кредиту «Довіра» від АТ «Райффайзен банк»

Термін кредитування до 24 місяців

Відсоткова ставка 16,35-20,35%

Максимальний ліміт кредитної лінії 5000000 грн

Разова комісія за надання кредиту 0,50-0,99%

Схема погашення – ануїтет.

Кредитна лінія

Рис. 2.5. Характеристика основних переваг кредитної лінії від АТ «Райффайзен банк»

Термін кредитування до 18 місяців

Відсоткова ставка 13,1-14,0%

Валюта кредиту – гривня

Форма погашення – відповідно до сформованого графіку

Максимальний кредитний ліміт 37300000 грн

Застава: нерухоме майно, транспортні засоби, машини та обладнання, майнові права на депозит.

Комісія 0,5-0,99%

Кредитування аграріїв

Кредитна лінія

Термін кредитування до 18 місяців

Відсоткова ставка 13,1-14,0 %

Валюта – гривня

Форма погашення – у відповідності до сформованого графіку

Максимальний ліміт 37300000 грн

Застава: нерухоме майно, транспортні засоби, машини та обладнання, майнові права на депозит, земля сільськогосподарського призначення.

Комісія 0,5-0,99%

Інвестиційний кредит на купівлю с.г техніки та обладнання

Термін кредитування від 6 до 60 місяців

Відсоткова ставка 13,2-13,6%

Валюта кредиту – гривня

Максимальний кредитний ліміт 373000000 грн

Разова комісія за надання кредиту 0,5-0,99%

Початковий внесок від 20%

Забезпечення за кредитом: майно, придбане за рахунок кредитних коштів та депозитів

Овердрафт

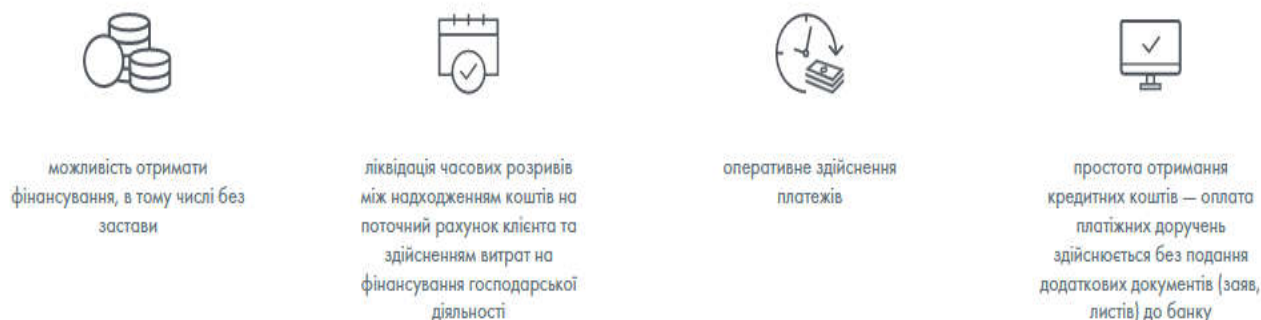

Рис. 2.6. Характеристика основних переваг овердрафтного кредитування сільськогосподарських суб'єктів господарювання від АТ «Райффайзен банк»

Максимальна сума 4,5 млн.грн.

Термін кредитування до 36 місяців

Відсоткова ставка 14,45%

Одноразова комісія 1%

Безперервне дебетове сальдо 90 календарних днів

Авалювання векселів – оформлення банківською установою авалю на векселі, у відповідності до котрих банк бере на себе зобов'язання повної оплати векселя за одну із зобов'язаних за векселем осіб у випадку несплати векселя платником у передбачений термін або якщо немає можливості отримати платіж за векселем у передбачений термін.

Райффайзен Банк пропонує операції з надання вексельного поручительства (авалю) за наступними видами векселів:

1. комерційний вексель – оформлення за операціями купівлі продажу товарів чи послуг;

2. для ввезення на митну територію України чи реалізації вироблених в Україні бензинів авіаційних чи палива для реактивних двигунів;

3. На суму акцизного збору для суб'єктів господарювання, котрі використовують спирт та інші підакцизні товари або сировину в поточній діяльності.

До основних переваг варто віднести:

- наявна можливість придбати засоби захисту рослин за більш вигідною ціною пропозицією у порівнянні із придбанням через банківське кредитування чи або через «товарний кредит»;

- відсутність ризиків зміни цінової позиції через ймовірні валютні коливання та інфляцію;

- ймовірність отримати відстрочку на платіж терміном на 6-12 місяців;

- аваль може бути надано у будь-який час: під час складання, видачі чи на будь-якому етапі звернення платника;

- авалювання векселів здійснюється на підставі укладеного із платником договору про авалювання, котрий може укладатися на певний термін і авалюванні певних векселів.

Досить цікавою є пропозиція АТ «Райффайзен банк» відносно фінансування енергоефективності (табл. 2.7).

Таблиця 2.7

Фінансування енергоефективності від АТ «Райффайзен банк»

Назва промисловості	Об'єкти фінансування	Напрямки фінансування
1	2	3
Харчова промисловість	Хлібзаводи, масложирокомбінати, кондитерські фабрики, броварні, заводи по виробництву консервованої продукції	- заміна виробничого обладнання; - модернізація: паропостачання (ізоляція труб) тощо; - утилізація скидного тепла

Продовження табл. 2.8

1	2	3
Сільське господарство	Свиноферми, птахоферми, теплиці, рослинницькі комплекси	- виробництва електроенергії та тепла з біогазу; - виробництво тепла з біологічної маси; теплові

		генератори; - заміна сільськогосподарської техніки; - ізоляція будівель; - часто регульовані приводи на електромотори
Легка промисловість	Виробництво одягу, текстилю та шкіри	- енергоефективне освітлення; - теплоізоляція
Хімічна промисловість	Фармацевтичні заводи та виробництво пластмас	- придбання нового обладнання; - оптимізація виробництва; - утилізація скидного тепла
Машинобудування	Виробництво транспортних об'єктів, обладнання та інструменти	- заміна механічного та виробничого устаткування; - заміна освітлення, компресорів, трансформаторів; - часто регульовані електромотори
Будівельний сектор	Заводи з виробництва цегли та цементу	- заміна виробничого обладнання та печей; - утилізація тепла скидних газів; - придбання нових бетономішалок та екскалаторів
Готельний сектор та торговельні приміщення	Супермаркети, готельні комплекси, торговельно-розважальні комплекси, бази відпочинку	- вентиляція та ізоляція стін та даху, встановлення пасивного опалення або охолодження; - охолодження та опалення: встановлення теплових насосів, нових котлів, модернізація опалення, систем охолодження; - гаряча вода: ефективніше використання тепла; - освітлення: цифрові системи контролю, нові енергоефективні лампочки; - холодильне обладнання: закупівля нового обладнання

Кредитну політику АТ «Райффайзен банк» можна визначити як систему цілеспрямованих заходів банку в частині організації кредитних процесів, котрі здійснюються банком в напрямку кредитування власних клієнтів,

котре здійснюється в контексті реалізації власної банківської тактики та стратегії, із безпосереднім визначенням пріоритетності в процесі розвитку кредитних відносин та належного функціонування кредитного механізму.

Важливу та безпосередню роль в процесі формування та функціонування кредитної політики відіграє оцінка відкритості банківської установи по відношенню до інших організацій та позичальників. Здійснимо оцінку рівня відкритості АТ «Райффайзен банк» орієнтуючись на критерії Українського кредитно-рейтингового агентства «UCRA» (табл. 2.9).

Таблиця 2.9

Оцінка рівня відкритості АТ «Райффайзен банк»

№ з/п	Показник	Відповідність показнику (так/ні/ примітка)	Джерело доступу інформації
1	2	3	4
1	Блок 1. Структура власності та корпоративне управління		
1.1	Публікація Статуту та Положення про корпоративне управління	Так	Офіційний сайт АТ «Райффайзен банк»
1.2	Розкриття інформації про дивідендну політику і суми виплачених дивідендів	Так	Є на сайті «SMIDA»
1.3	Наявність даних про минулі і заплановані збори акціонерів	Так	Офіційний сайт АТ «Райффайзен банк», Сайт «SMIDA»
1.4	Якість розкриття інформації про структуру власності	Так	Офіційний сайт АТ «Райффайзен банк»
2	Блок 2. Операційна діяльність та фінансова звітність		
2.1	Наявність квартальної звітності за національними стандартами	Так	Є на сайті «SMIDA»
2.2	Наявність річної і проміжної (квартальної, піврічної) звітності за МСФЗ	Так	Є на сайті «SMIDA»

Продовження таблиці 2.7

1	2	3	4
2.3	Публікація аудиторських звітів	Так	Є на сайті «SMIDA»
2.4	Розкриття інформації про облікову політику	Так	Є на сайті «SMIDA»

2.5	Розкриття інформації про угоди з пов'язаними особами	Ні	Офіційний сайт АТ «Райффайзен банк»
2.6	Розкриття інформації про управління ризиками	Так	Офіційний сайт АТ «Райффайзен банк»
2.7	Публікація стратегії та планів розвитку банку	Так	- Офіційний сайт АТ «Райффайзен банк»
3	Блок 3. Менеджмент та колегіальні органи		
3.1	Наявність інформації про повноваження та склад Наглядової ради	Так	Офіційний сайт АТ «Райффайзен банк»
3.2	Наявність інформації про винагороду топ-менеджеру	Ні	-

Із вище поданої таблиці 2.9 очевидним є:

- структура власності досліджуваного банку є відкритою та прозорою. В основу оприлюднення даної інформації закладено повідомлення про ієрархію управління, долі учасників управлінського апарату, їх коротка особистісно-управлінська характеристика. Така інформація дає змогу сформуванню думки про управлінський апарат зацікавленим клієнтам;

- система корпоративного управління АТ «Райффайзен банк» відповідає чинному законодавству і міжнародній практиці, забезпечуючи ефективне управління бізнесом і раціональне використання ресурсів Банку для досягнення стратегічних цілей і задоволення інтересів акціонерів, співробітників, клієнтів й інших стейкхолдерів Банку. Процеси і процедури управління в Банку структуровані так, щоб забезпечити дотримання всіх законів, норм і правил і створити оптимальні умови для ухвалення далекоглядних і відповідальних рішень. Поряд із підвищенням рівня корпоративного управління важлива роль в АТ «Райффайзен банк» відводиться розвитку корпоративної культури.

- Відкритість фінансово-операційної інформації про діяльність АТ «Райффайзен банк», а також щодо квартальної звітності та зборів акціонерів розкриті на українському сайті SMIDA.UA. Даний інформаційний ресурс

оприлюднює окрім економічної інформації аналітичні та аудиторські висновки банківської діяльності. Варто окремо зазначити, що на офіційному АТ «Райффайзен банк» відсутня інформація про фінансову діяльність банку в загальному та деталізованому вигляді.

Таким чином, досліджувана банківська установа АТ «Райффайзен банк» повністю відповідає вимогам по рівню відкритості.

Якість кредитування суб'єктів господарювання в контексті кредитної політики банківської установи – це сукупність властивостей щодо умов їхньої купівлі-продажу (% ставки, порядки надання, повернення, погашення, зняття), що при однаковому призначенні продукту і кількісному обсязі грошей відрізняє їх для клієнтів.

Фактори, що визначають якість банківського кредитування суб'єктів господарювання:

- лояльність споживача (якість – важлива складова задоволення попиту);
- частка ринку (якість – здатність до охоплення банком споживачів);
- вищі дивіденди для інвесторів (якість передумова більше заробляти);
- лояльні службовці (якість – рівень віддачі службовців банку, ставлення до своєї роботи);
- нижчі витрати (якість – уникнення помилок і непередбачуваних витрат);
- менша вразливість до цінової конкуренції (якість – рівень ціни як оцінки – висока якість – висока ціна (менші витрати, висока продуктивність);
- сприйняття строків обслуговування (якість – привабливість і відповідність декларованим строкам надання послуги).

Діяльність із забезпечення якості кредитних послуг АТ «Райффайзен банк» переслідує три цілі:

- формування ставлення, в цілому;
- гарантія;
- поліпшення якості.

Головний принцип гарантії якості – контроль, що передбачає

встановлення певних стандартів і перевірку відповідності діяльності банку цим стандартам.

Як відомо, зміст нецінової конкуренції визначається, в першу чергу, здатністю поліпшувати якісні характеристики банківських продуктів та проводити ефективну політику стимулювання збуту.

Формування цінності банківського кредитування відбувається на основі ключових факторів успіху конкурентних переваг) банку. А безпосередня взаємодія клієнта з банком здійснюється завдяки створенню останнім сприятливих умов обслуговування (сукупність технологічних, виробничих та інших факторів).

Враховуючи, що якість кредитної послуги, яка сприймається клієнтом, завжди має важливе значення, керівникам банківських установ необхідно розробляти кількісні параметри (системи показників), які допомагають оцінювати процес обслуговування й впливати на нього.

Якщо уявлення про надані кредитні послуги відповідає чи перевищує уявленню очікування клієнтів, вони можуть знову звертатися до банку, якщо ж ні – втрачати інтерес до банківської установи.

Довіра до банку – це ключовий момент у сприйнятті його клієнтом і основний фактор при виборі певної банківської установи для встановлення довгострокових партнерських відносин [20].

Суб'єктивність споживчого сприйняття позначається на образі банківського продукту або банку взагалі, який формується під впливом цього процесу у клієнта.

Клієнт проводить оцінку здатності того чи іншого продукту задовольнити його запити не на основі об'єктивного продукту, а на основі суб'єктивного продукту – того продукту (образу – цінності), що сформувався у його свідомості.

Відповідно, якість – це сукупність характеристик об'єкта, що відносяться до його здатності задовольняти встановлені та передбачувані потреби.

Останнім часом, вітчизняні банки (в т. ч. АТ «Райффайзен банк») конкурують в основному не за пакетом продуктів, а за якістю їх надання.

Головними цільовими настановами, що формують поняття якості кредитної політики банківської установи є:

- *для клієнта*: одержання послуги з бажаними характеристиками, із припустимими для себе ризиком і прийнятною якістю обслуговування;

- *для інвестора/акціонера*: стійкість і абсолютний обсяг темпів збільшення ринкової вартості (капіталізації) бізнесу;

- *для менеджменту банку*: довгострокова конкурентоспроможність і стабільність розвитку банку (якість продукції через ефективність прийняття управлінських рішень);

- *для органів державного нагляду та регулювання*: дотримання інтересів суспільства та держави.

Кожен із перерахованих суб'єктів в оцінці якості банку переслідує свої власні цілі, має свої підходи, використовує доступну йому інформацію, та, відповідно, розуміння якості продуктів банківської установи може бути різним.

Головними компонентами забезпечення якості в банківській сфері можна вважати наступні:

- обслуговування;
- процес;
- продукт.

На офіційному сайті ПАТ «Альфа-банк» в підрозділі «Якість сервісу» зазначено: «Альфа-Банк Україна є клієнтоорієнтованим банком і приділяє увагу задоволенню клієнтських потреб і вдосконаленню клієнтських вражень. Ми працюємо над підвищенням якості сервісу — це наш ключовий пріоритет у взаємовідносинах з клієнтами».

Кредитне обслуговування клієнтів АТ «Райффайзен банк» передбачає (табл. 2.10).

Таблиця 2.10

Внутрішня організація контролю якості кредитного обслуговування клієнтів АТ «Райффайзен банк»

№ з/п	Процедура	Методика	Примітка
1	Перший контакт з клієнтом (First Experience)	Оцінка роботи персоналу всіх каналів продажів банківських продуктів, виявлення сильних і слабких сторін в обслуговуванні на першому етапі співпраці з Банком.	Аналіз сприйняття клієнтами роботи персоналу на першому етапі дозволяє коригувати обслуговування і надавати максимально зручні сервіси в ході всього життєвого циклу клієнтів.
2	Рівень задоволеності клієнтів (Customer Experience)	Методика NPS (Net Promoter Score) є частиною комплексної системи оцінки лояльності і дозволяє визначити не лише міру лояльності, але і виявити причини, по яких клієнти рекомендують або не рекомендують Банк. Аналіз співвідношення задоволеності і важливості параметрів обслуговування через побудову	Двічі в рік проводиться комплексна оцінка рівня задоволеності і лояльності клієнтів, яка вимірює сприйняття клієнтами стандартів, каналів взаємодії з банком, іміджу, репутації і інших чинників. Важливим завданням дослідження є відстежування динаміки задоволеності клієнтів в різних каналах упродовж різних періодів життєвого циклу.
3	Дослідження методом «Таємний покупець»	Таємні покупці, які відвідують відділення, оцінюють декілька блоків сервісу: <ul style="list-style-type: none"> • якість міжособистісної взаємодії (дружелюбність, ввічливість персоналу, прагнення допомогти відвідувачам тощо); • компетентність персоналу при веденні продажу (наприклад, надання інформації та наведення аргументів під час консультування); • виконання персоналом стандартів обслуговування на кожному етапі спілкування (наприклад, зустріч клієнта, робота із запереченнями, каса); • зовнішній вигляд і поведінка персоналу у відділенні; • операційні стандарти (наприклад, зона обслуговування) 	Щокварталу проводиться дослідження методом «Таємний покупець», що забезпечує регулярний контроль якості сервісу й об'єктивну оцінку рівня обслуговування клієнтів у відділеннях.

На нашу думку, в розрізі досліджуваного питання варто провести розрахункову оцінку якості продуктів та процесу обслуговування клієнтів кредитним відділом АТ «Райффайзен банк» в розрізі наступних показників [25]:

1. Визначення якості обслуговування клієнтів банку на основі

показника, що залежить від відношення середньої тривалості обслуговування клієнтів в інтервалі часу, що моделюється та в базовому періоді:

$$I_{\text{трив. обсл.}} = T_m / T_b, \quad (2.1)$$

де T_m – середнє значення тривалості обслуговування клієнтів у інтервалі часу, що моделюється;

T_b – середнє значення тривалості обслуговування клієнтів у базовому періоді.

2. Коефіцієнт ефективності обслуговування клієнтів банку:

$$K_{\text{еф. обсл.}} = 1 - K_{\text{втр.}}, \quad (8.2)$$

де $K_{\text{втр.}}$ – частка втрачених клієнтів на момент часу T ;

3. Коефіцієнт якості обслуговування клієнтів:

$$K_{\text{як. обсл.}} = N_{\text{обсл.}} / N_{\text{приб.}}, \quad (8.3)$$

де $N_{\text{обсл.}}$ – середнє число клієнтів, що обслуговуються за час T (наприклад, робочий день);

$N_{\text{приб.}}$ – число клієнтів, що прибули впродовж часу T .

Розрахунок вказаних вище показників проведемо на основі даних отриманих шляхом опитування співробітників кредитного відділу ПАТ «Альфа-банк» та узагальнимо їх у вигляді таблиці 2.11.

Таблиця 2.11

Аналіз показників якості надання кредитних послуг та обслуговування клієнтів АТ «Райффайзен банк», 2018-2020 р.р.

№ з/п	Назва показника	2018 рік	2019 рік	2020 рік	Темп зміни 2020 р. до 2018 р., %
1	Інтервал тривалості обслуговування	19,3	28,6	23,4	121,2
2	Коефіцієнт ефективності обслуговування	0,37	0,48	0,64	173,0
3	Коефіцієнт якості обслуговування клієнтів	3,081	2,092	4,101	133,1

На основі аналітично-розрахункових даних таблиці 2.11 варто зробити

наступні узагальнюючі висновки:

1. Якість обслуговування клієнтів АТ «Райффайзен банк» потребує більш зосередженого контролю з боку керівництва шляхом встановлення орієнтовних нормативів на час обслуговування;

2. Позитивною є динаміка коефіцієнта ефективності обслуговування. Його зростання на протязі досліджуваного періоду – 2018-2020 р.р. на 173% свідчить про збільшення довіри клієнтів до АТ «Райффайзен банк», що прямо пропорційно свідчить про поліпшення якості кредитних продуктів банку та ефективності їх надання співробітниками;

Узагальнюючи результати викладеного питання, варто відзначити, що кредитна політика АТ «Райффайзен банк» має як позитивні, так і негативні аспекти в прозорості та якості надання власних кредитних послуг. Безперечно позитивним є прагнення управлінського апарату банку відповідати встановленим національним і міжнародним стандартам відкритості, однак, на нашу думку, інформаційна відкритість та орієнтованість має охоплювати більш ширший спектр (не лише інвесторів, контролюючі органи, стабільних клієнтів, а й пересічних громадян, котрі виступають у якості потенційних користувачів кредитних послуг досліджуваного банку). Ще одним позитивним явищем кредитної політики досліджуваної банківської установи є орієнтація на різні потреби суб'єктів господарювання. Потребують уваги керівництва й пені аспекти надання кредитних послуг – в частині: соціальної орієнтації, швидкості обслуговування, інформаційної підтримки.

Висновки до розділу 2

Підбиваючи проміжні підсумки вивченню технологічної карти кредитування по видах кредиту, визначенню можливості кредитування суб'єкта господарювання та фактична пропозиція на прикладі передового банку України АТ «Райффайзен банк», варто наголосити на:

По-перше: видова характеристика кредитів є багатовекторною та розгалуженою, вона включає: виробничий кредит, споживчий кредит, товарний кредит, лізинг, товарний продаж із розстрочкою платежу, щомісячний поточний розрахунок з правом розстрочки платежу, вексель, іпотечне кредитування.

По-друге: до основних вимог відносно суб'єкта господарювання в розрізі практичної діяльності АТ «Райффайзен банк» віднесено: приналежність до категорії резидентів України; здійснення власної господарської діяльності не менше одного року: прибутковість та конкурентоспроможність підприємства; співвідношення суми зобов'язань, враховуючи суму бажаного кредиту до суми власного капіталу підприємства має становити 70/30; підприємницький проект суб'єкта господарювання має бути фінансово окупним; ціль кредиту не має передбачати виробництва продукції з високим екологічним ризиком та небезпечних товарів; ввезення шкідливих відходів.

По-третє. До основних актуальних пропозицій АТ «Райффайзен банк» віднесено: кредитні картки для підприємців; інвестиційні кредити для бізнесу; фінансування поточної діяльності; партнерські програми; кредитування аграріїв; фінансування енергоефективності.

Позитивним явищем кредитної політики досліджуваної банківської установи є орієнтація на різні потреби суб'єктів господарювання.

РОЗДІЛ 3. ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ КРЕДИТУВАННЯ В УКРАЇНІ

3.1. Основні проблеми кредитування суб'єктів господарювання

Аналізуючи основну проблематику кредитування суб'єктів господарювання, варто, на нашу думку, розпочати із фактичного огляду числового вираження.

Рис. 3.1. Динаміка обсягів банківського кредитування, 2016-2020 р.р.

Джерело: [35]

Станом на 2021 рік банківськими установами було видано кредитів на суму 963 664 млн.грн., це на 74 472 млн.грн. менше ніж за аналогічний період 2020 року, а у відсотковому вираженні дана зміна становить 7,17 відсоткових пункти, якщо ж порівняти дане значення до 2019 року, то різниця становитиме 142 290 млн.грн.

Характеризуючи структуру виданих банківськими установами кредитів, варто відзначити переважання частки кредитування суб'єктів господарювання, так, станом на 2020 рік вона складала 78,09%, а, до прикладу 2017 року – вона становила 84,32%. Натомість частка кредитування фізичних осіб станом на 2020 рік складала 20,71% проти 15,54% станом на 2017 рік [1].

Проілюструємо зазначене за допомогою рис. 3.2

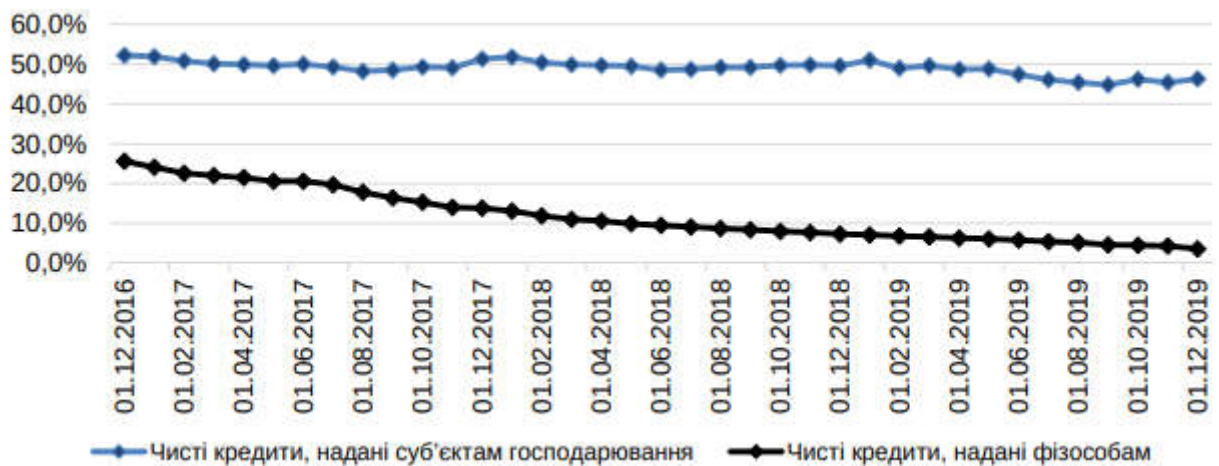

Рис. 3.2. Динаміка частки кредитування суб'єктів господарювання та фізичних осіб банківськими установами в Україні, 2016-2020 р.р.

Джерело: [34]

Досить влучно, на нашу думку, характеризує ситуацію, котра на зараз склалася в банківському секторі Б. Данилишин [16]:

1. Усвідомлення банківськими установами та суб'єктами господарювання нестабільності економічного зростання та стійкості нашої держави. Управлінський апарат досить добре пам'ятає особливості обслуговування та погашення банківських позичок у 2014-2015 роках. Банківські вимоги, в контексті зазначеного, зазнали модифікуючо-зростаючих змін за рахунок підвищення вимоги до позичальників. Основним орієнтиром банківського сектору в умовах сьогодення стала пильна увага до власної рентабельності. Функціонування банківських установ в кризових умовах визначило, що практика з надмірно ризикованим підходом до кредитування та фокусування на отриманні миттєвого прибутку. Тепер банківські організації більш виважено підходять до оцінки бізнес проектів потенційних позичальників (суб'єктів господарювання) до ціни та ліквідності пропонованого забезпечення відносно видачі кредитів. Такі превентивні заходи значно гальмують зростання кредитування.

2. Надмірна закредитованість суб'єктів господарювання призвела до балансової рецесії. В практиці розвинутих країн, де здебільшого визнано

концепцію неокласичної теорії, передбачена максимізація підприємницького прибутку, а у випадку балансової рецесії підприємства приймають міри по мінімізації боргового навантаження. Вітчизняна ж практика доводить, що у випадку погіршення власних балансів – вітчизняні підприємства зменшують залучення кредитних ресурсів та активно погашають наявні боргові зобов'язання.

3. Питання взаємної довіри банківських установ та суб'єктів господарювання. Зменшення довіри з боку підприємств до банків змусило перших розпочати активну роботу над пошуком альтернативних джерел фінансування власної підприємницької діяльності. Друга група суб'єктів господарювання дане питання вирішувала шляхом тимчасової чи повної відмови від запланованих інвестиційних проектів. Третя група суб'єктів підприємницької діяльності, котра функціонує на сталих та стабільних засадах, прийняла рішення відносно інвестицій в рахунок особистих підприємницьких коштів. Таким чином, досвід попередніх криз змусив і підприємства, і банківські установи повільно перейти до консервативної моделі налагодження кредитних відносин та мінімізувати боргові зобов'язання в підприємницькій діяльності [17].

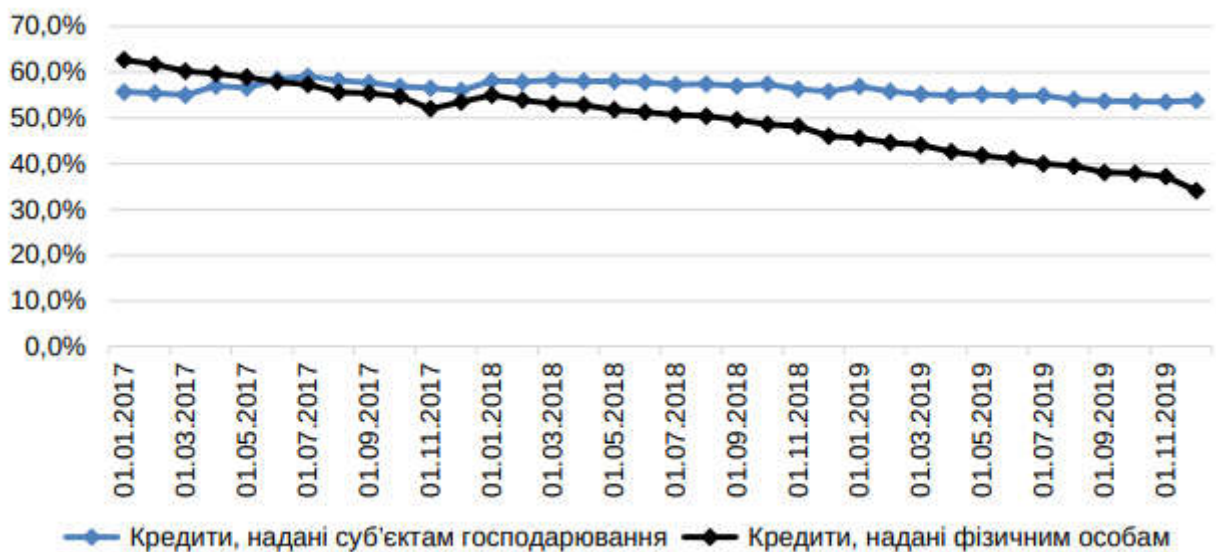

Рис. 3.3. Динаміка частки непрацюючих кредитів банківських установ, 2017-2019 р.р.

Джерело [34]

4. Стале невирішення проблеми нефункціонуючих кредитів. Не зважаючи на прискіпливу увагу з боку вітчизняних науковців та управлінського апарату банківських установ, досі доволі болючим та абсолютно нерегульованим залишається питання проблемних кредитів. На шляху до подолання наявної проблематики банківські установи різними способами сприяють підвищенню резервів кредитних ризиків, через що заморожують частину ресурсів, котра б могла стати кредитним джерелом. Серйозність вказаної проблематики також заважає зменшенню кредитних ставок та знижує рівень прибутковості банківських установ, підвищує вимоги до розміру капіталу [28].

5. Наявний рівень інфляції. Інфляційна складова являється основою мотиваційного механізму на шляху до сталого зменшення відсоткових ставок за використання кредитних ресурсів банківськими установами. Однак, ситуація в умовах сьогодення, свідчить про те, що наразі інфляція, котра перебуває в руках НБУ та штучно стримується за рахунок активного використання певного інструментарію [3].

Врахування зазначеної проблематики та її поступове вирішення, дасть змогу оптимізувати стосунки між банківським сектором

3.2. Перспективи розвитку та шляхи удосконалення напрямку кредитування суб'єктів господарювання в Україні

Оснoву розвитку кредитування суб'єктів господарювання в Україні має становити вдосконалення нормативно-правового регулювання. В цьому сенсі необхідно [32]:

1. Вдосконалити регулятивну базу, котра захищає права кредиторів: обов'язковому врахуванню підлягають об'єктивні закони функціонування кредиту, принципи та умови організації кредитування суб'єктів господарювання різних форм, де окремо варто визначити банківську відповідальність, відповідальність держави та відповідальність позичальника (суб'єкта господарювання).

Зазначені нормативно-правові ініціативи мають також включати:

- усі види банківського кредитування, в тому числі й малорозвинені в умовах сьогодення: консорціумний, довгостроковий, контокорентний, іпотечний;

- здійснювати належний рівень регулювання інших активних операцій, котрі не відносяться до банківського кредитування. Однак, дані операції впливають на статус набуття банками кредиторських прав, у свою чергу позичальники набувають права сплачувати певні грошові внески (тут мова йдеться про факторингові, лізингові, векселеві, авалювальні операції);

- належна регламентація порядку організації моніторингу у процесі кредитування суб'єктів господарювання;

- розробка алгоритму ефективного страхування кредитних ризиків;

- сформулювати методикy оптимізації інфляційного впливу на відсоткову ставку за користування кредитними коштами.

2. Оптимізувати інфраструктуру кредитних операцій через розробку НБУ:

- модернізованого положення про кредитування суб'єктів господарювання;

- оновити методичні рекомендації відносно оцінки кредитного ризику та механізму управління ним;

- розробити та деталізувати на методичному рівні положення відносно роботи із проблемними кредитами суб'єктів господарювання.

В контексті зазначеного вважаємо позитивними та абсолютно доцільними рекомендації надані А. Ковальчуком та Я. Чайковським відносно доповнення методологічної бази [21, 44]:

- методів управління проблемними кредитами;
- положення відносно прийняття рішень про надання кредитів для суб'єктів господарювання;
- порядком укладання договору страхування майна, котре надається суб'єктами підприємництва під заставу кредиту банківській установі.

На організаційному рівні доцільно розглянути наступні пропозиції:

Активізація нарощування обсягів кредитування в майбутній перспектив банківськими установами відносно суб'єктів господарювання має враховувати:

- надзвичайно високими ризиками організації кредитування суб'єктів господарювання, що визначається не достатньою платоспроможністю останніх;
- суперечливістю термінів залучення депозитних коштів та довготермінових кредитів;
- недосконалістю нормативно-правового та методичного регулювання прав кредиторів.

Також доцільною буде розробка та запровадження нової стратегії розвитку банківських установ, у котру необхідно закласти:

1. Встановлення фінансової стабільності банківського сектору через контроль інфляційних процесів, формування та управління ліквідністю та банківським капіталом;
2. Вдосконалення та оптимізація доступності фінансування;
3. Скорочення обігу готівкових коштів з ціллю мінімізації тіньової економіки в державі;
4. Формування належних умов окупності інвестицій;

5. Розвиток корпоративного управління в банківському секторі;

6. Мінімізація державного впливу на банківський сектор.

Врахування та запровадження запропонованих заходів дасть змогу оптимізувати відносини між банківськими установами та суб'єктами господарювання.

Висновки до розділу 3

На основі усього вище викладеного, варто сформувати наступні узагальнюючі положення:

По-перше: до основної проблематики організації кредитування суб'єктів господарювання варто віднести:

- нестабільність державного економічного зростання та державної стійкості;
- надмірна закредитованість підприємницького сектору;
- балансова рецесія суб'єктів господарювання;
- відсутність належного рівня довіри між банківськими установами та суб'єктами господарювання;
- неналежне регулювання проблематики нефункціонуючих кредитів;
- низький рівень інфляції.

Основними напрямками вдосконалення суб'єктів господарювання є:

- вдосконалення нормативно-правового регулювання;
- вдосконалення методологічної бази;
- вдосконалення організаційних засад.

ВИСНОВКИ

На основі виконаного дослідження на тему: «Організація кредитування суб'єктів господарювання» варто зробити наступні узагальнюючі висновки:

Історія започаткування поняття сягає початку товарно-грошових відносин, купців та торгівців. Фактичне формування даного поняття тісно переплітається із зародженням-нормативно-правового регулювання торговельних відносин у світі.

Історія формування підприємництва в Україні сягає зародження Київської русі, правління Святополка та оптимізації торговельних відносин на українських землях.

Видова характеристика суб'єктів підприємництва ґрунтується на кількості персоналу та фактично отриманих підприємницьких доходах за звітний період: суб'єкти мікропідприємництва, суб'єкти макропідприємництва, суб'єкти малого підприємництва.

Перші свідчення про кредитування відзначено три тисячі років тому у Вавилоні, Стародавньому Єгипті та Стародавній Індії. Еволюція кредитування пройшла від товарного еквіваленту до грошового. У Греції втіленням сучасних банківських установ були тогочасні храми; в Середньовіччі основу кредитних відносин становили лихварі.

Під кредитом розуміють економічну категорію, котра спрєє розкриттю сутності економічних взаємовідносин, котрі виникають між позичальником та кредитором відносно розподілу та перерозподілу вільних коштів, котрі тимчасово вивільняються під час організації виробничого процесу у вигляді позичкового фонду та їх подальшої передачі у тимчасове користування за умов дотримання принципів кредитування.

До основних видів кредитування віднесено: банківське, кредитне, комерційне та державне.

В практиці організації кредитних операцій розрізняють наступні види кредитів: виробничий кредит, споживчий кредит, товарний кредит, лізинг, товарний продаж із розстрочкою платежу, щомісячний поточний розрахунок з правом розстрочки платежу, вексель, іпотечне кредитування.

До основних вимог відносно суб'єкта господарювання в розрізі практичної діяльності АТ «Райффайзен банк» віднесено: приналежність до категорії резидентів України; здійснення власної господарської діяльності не менше одного року: прибутковість та конкурентоспроможність підприємства; співвідношення суми зобов'язань, враховуючи суму бажаного кредиту до суми власного капіталу підприємства має становити 70/30; підприємницький проект суб'єкта господарювання має бути фінансово окупним; ціль кредиту не має передбачати виробництва продукції з високим екологічним ризиком та небезпечних товарів; ввезення шкідливих відходів.

Актуальними пропозиціями кредитування від передового банку України АТ «Райффайзен банк» є:

- карткова кредитна пропозиція: кредитна картка Підприємець+, Кредитна картка Fishback Business;
- інвестиційне кредитування купівлі авто, обладнання та нерухомості;
- кредит на розвиток суб'єкта підприємництва;
- кредитне фінансування поточної діяльності суб'єктів господарювання;
- овердрафт;
- беззаставний кредит «Довіра»;
- кредитна лінія;
- інвестиційний кредит на купівлю с.г техніки та обладнання;
- авалювання векселів.

Кредитна орієнтація АТ «Райффайзен банк» розрахована на суб'єкти господарювання: харчової промисловості, сільського господарства, легкої промисловості, хімічної промисловості, машинобудування, будівельного сектору, готельного сектору, торговельного сектору.

Кредитна політика АТ «Райффайзен банк» має як позитивні, так і негативні аспекти в прозорості та якості надання власних кредитних послуг. Безперечно позитивним є прагнення управлінського апарату банку відповідати встановленим національним і міжнародним стандартам відкритості, однак, на нашу думку, інформаційна відкритість та орієнтованість має охоплювати більш ширший спектр (не лише інвесторів, контролюючі органи, стабільних клієнтів, а й пересічних громадян, котрі виступають у якості потенційних користувачів кредитних послуг досліджуваного банку). Ще одним позитивним явищем кредитної політики досліджуваної банківської установи є орієнтація на різні потреби суб'єктів господарювання. Потребують уваги керівництва й пені аспекти надання кредитних послуг – в частині: соціальної орієнтації, швидкості обслуговування, інформаційної підтримки.

Основну проблематику кредитування суб'єктів господарювання становить:

1. Усвідомлення банківськими установами та суб'єктами господарювання нестабільності економічного зростання та стійкості нашої держави.

2. Надмірна закредитованість суб'єктів господарювання призвела до балансової рецесії.

3. Питання взаємної довіри банківських установ та суб'єктів господарювання.

4. Стале невирішення проблеми нефункціонуючих кредитів.

5. Наявний рівень інфляції. Інфляційна складова являється основою мотиваційного механізму на шляху до сталого зменшення відсоткових ставок за використання кредитних ресурсів банківськими установами.

В частині вдосконалення кредитування суб'єктів господарювання в роботі запропоновано:

1. Вдосконалити регулятивну базу, котра захищає права кредиторів: обов'язковому врахуванню підлягають об'єктивні закони функціонування

кредиту, принципи та умови організації кредитування суб'єктів господарювання різних форм, де окремо варто визначити банківську відповідальність, відповідальність держави та відповідальність позичальника (суб'єкта господарювання).

Зазначені нормативно-правові ініціативи мають також включати:

- усі види банківського кредитування, в тому числі й малорозвинені в умовах сьогодення: консорціумний, довгостроковий, контокорентний, іпотечний;

- здійснювати належний рівень регулювання інших активних операцій, котрі не відносяться до банківського кредитування. Однак, дані операції впливають на статус набуття банками кредиторських прав, у свою чергу позичальники набувають права сплачувати певні грошові внески (тут мова йдеться про факторингові, лізингові, векселеві, авалювальні операції);

- належна регламентація порядку організації моніторингу у процесі кредитування суб'єктів господарювання;

- розробка алгоритму ефективного страхування кредитних ризиків;

- сформулювати методика оптимізації інфляційного впливу на відсоткову ставку за користування кредитними коштами.

2. Оптимізувати інфраструктуру кредитних операцій через розробку НБУ:

- модернізованого положення про кредитування суб'єктів господарювання;

- оновити методичні рекомендації відносно оцінки кредитного ризику та механізму управління ним;

- розробити та деталізувати на методичному рівні положення відносно роботи із проблемними кредитами суб'єктів господарювання.

Також доцільною буде розробка та запровадження нової стратегії розвитку банківських установ, у котру необхідно закласти:

1. Встановлення фінансової стабільності банківського сектору через контроль інфляційних процесів, формування та управління ліквідністю та банківським капіталом;
2. Вдосконалення та оптимізація доступності фінансування;
3. Скорочення обігу готівкових коштів з ціллю мінімізації тіньової економіки в державі;
4. Формування належних умов окупності інвестицій;
5. Розвиток корпоративного управління в банківському секторі;
6. Мінімізація державного впливу на банківський сектор

Таким чином, досліджувана тема є досить актуальною та потребує подальшого дослідження та розвитку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аналітичний огляд банківської системи України за 2018-2020 року URL: http://rurik.com.ua/documents/research/bank_system_4_kv_2016.pdf (Дата звернення: 10.12.2021 р.)
2. Алексійчук В. Гроші та кредит в системі відтворення АПК. Київ: ІАУ УААН, 1998. 346 с.
3. Бабко А. Як зменшити рівень процентних ставок в Україні URL: conferencekneu.wordpress.com/2017/05/01/бабко (Дата звернення: 10.12.2021 р.)
4. Банківська енциклопедія / під ред. С.І. Лукаш, А.А. Малютіної. Дніпропетровськ, 1984. – 249 с.
5. Банківська енциклопедія / під ред. Проф. А.М. Мороза – К.: Ельтра, 1993 р. – 328 с
6. Балянт Г.Р. Вдосконалення кредитної стратегії банку в контексті управління кредитним ризиком. Молодий вчений. – 2016. - №12.1(40). – С. 632-635
7. Бездрабко А.А., Голець І.В., Погуляй Ю.І. Розвиток банківської та ощадної справи в XIX-XX столітті на Охтирщині. URL: https://biem.sumdu.edu.ua/images/stories/docs/BankSumy/2237_16.pdf (Дата звернення: 7.12.2021 р.)
8. Бечко П., Герасімова Т. Банківське кредитування аграрного виробництва: монографія. Умань: видавничо-поліграфічний центр «Візаві», 2013. 189 с.
9. Болгар Т.М. Удосконалення моніторингу банківського кредитного процесу URL: <http://duan.edu.ua/uploads/vidavnitstvo14/akademichnij-ogljad-2-13/6292.pdf> (Дата звернення: 10.12.2021 р.)
10. Вовчак О.Д. Форми та види кредиту. URL: <https://ukrtextbook.com/kredit-i-bankivska-sprava-vovchak-o-d/kredit-i->

bankivska-sprava-vovchak-o-d-tema-3-formi-ta-vidi-kreditu.html (Дата звернення: 8.12.2021 р.)

11. Волощук В.Р., Кацан А.М. Сучасний стан та напрямки активізації банківського кредитування в Україні. Інноваційна економіка. 2018. №3-4. С. 152-158

12. Гаврилик Н.О. Переваги та недоліки підприємства, організаційно-правовий аспект. URL: https://ndipzir.org.ua/wp-content/uploads/2015/12/Conf_11.12.15/Conf_11.12.15_46.pdf (Дата звернення: 07.12.2021 р.)

13. Грицай Т.Л. Інвестиційне кредитування, його сутність та значення в сучасних умовах господарювання. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/14_2011/4.pdf (Дата звернення: 8.12.2021 р.)

14. Гроші та кредит : підручник / [О. В. Дзюблюк та ін.] ; за ред. Олександра Валерійовича Дзюблюка ; М-во освіти і науки України, Терноп. нац. екон. ун-т, Каф. банк. справи. — Тернопіль : ТНЕУ, 2018. — 891 с.

15. Гудзь О. Кредитування і банківське обслуговування підприємств агропромислового виробництва: сучасні тенденції та особливості. Київ: ННЦ ІАЕ, 2005. 170 с

16. Данилишин Б. Що стримує зростання кредитування в Україні? URL: <https://day.kyiv.ua/uk/article/ekonomika/shcho-strymuje-zrostannya-kredytuvannya-v-ukrayini> (дата звернення: 10.12.2021).

17. Золотарьова О.В. Сучасний стан та перспективи розвитку банківської системи України Проблеми економіки та політичної економії. – 2017. - №1. – С. 83-98

18. Історія розвитку кредиту. URL: <https://studfile.net/preview/5473212/page:23/> (Дата звернення: 07.12.2021 р.)

19. Єгорова Ю. Кредит під заставу депозиту. URL: <https://dtki.com.ua/show/1bid05384.html> (Дата звернення: 8.12.2021 р.)

20. Коваленко М.М. Гроші та кредит : навч. посіб. : [для здобувачів вищ. освіти першого (бакалавр.) рівня галузі знань 05 "Соц. та поведінк.

науки”зі спец. 051 ”Економіка ” та галузі знань 07 ”Упр. та адміністрування” за спец. 073 ”Менеджмент”, 074 ”Публ. упр. та адміністрування” і 076 ”Підприємництво, торгівля та бірж. діяльність”] Харків : Тім Пабліш Груп, 2021. — 235 с.

21. Ковальчук А.І. Банки. Кредит.Фінанси: Законодавчо-правовий вимір. – К.: Парламентське видавництво, 2004. – 259 с.

22. Колібабчук Н.К. Історія виникнення і розвитку підприємництва в Україні в XVIII – на початку ХХ ст. Часопис цивілістики. 2019. Вип. 18. С. 199-203

23. Колісник Г.М. Сутність суб’єктів та видів господарської діяльності. URL: http://journals.khnu.km.ua/vestnik/pdf/ekon/2010_5_4/207-214.pdf (Дата звернення: 07.12.2021 р.)

24. Колодизев О.М. Характеристика основних видів кредиту. URL: <https://ukrtextbook.com/groshi-i-kredit-kolodizyev-o-m/groshi-i-kredit-kolodizyev-o-m-11-2-karakteristika-osnovnix-vidiv-kreditu.html> (Дата звернення: 07.12.2021 р.)

25. Коренюк П.І. Гроші та кредит : навч. посіб. / П. І. Коренюк, Л. В. Коренюк, О. Т. Левандівський ; М-во освіти і науки України, Дніпр. держ. техн. ун-т [та ін.]. — Кам’янське : ДДТУ, 2019. — 401 с.

26. Кравченко В.П. Проблеми обслуговування клієнтів у банківській системі URL: <http://dspace.kntu.kr.ua/jspui/bitstream/123456789/868/1/30.pdf> (Дата звернення: 10.12.2021 р.)

27. Лексис В. Кредит и банки. – М.: Перспектива, 1994. – 120 с.

28. Літвін Я.А. Проблемні аспекти банківського кредитування в кризових умовах фінансового ринку. Науковий вісник Ужгородського національного університету. – 2016. – Вип. 7. Ч.3. – С. 70-73

29. Макарчук В.С., Коритко Л.Я. Правове становище товариств з обмеженою відповідальністю в Австро-Угорський період (1867-1918 р.р.). URL:

https://www.lvduvs.edu.ua/documents_pdf/visnyky/nvsy/01_2009/09mvsp1r.pdf

(Дата звернення: 7.12.2021 р.)

30. Михайловська І.М. Гроші та кредит : навч. посіб. / Михайловська І. М., Ларіонова К. Л. — Львів : Новий світ-2000, 2018. — 431 с.

31. Москаленко А. Організаційно-правові форми підприємств. URL: https://ua.prostopravo.com.ua/prava_biznesu/stvorennya_biznesu/statti/organizatsiyno_ppravovi_formi_pidpriemstv (Дата звернення: 7.12.2021 р.)

32. Непочатенко О.О. Правове та методичне регулювання кредитних операцій суб'єктів господарювання. URL: <http://magazine.faaf.org.ua/problems-pravovogo-ta-metodologichnogo-zabezpechennya-bankivskogo-kredituvannya-agrarnih-pidpriemstv.html> (дата звернення: 10.12.2021 р.)

33. Оніщик А.В. Ретроспективний аналіз становлення та розвитку фіктивної діяльності суб'єктів господарювання. Науковий вісник Херсонського державного університету. 2018. Випю 30, Ч.3. С. 48-51

34. Офіційний сайт АТ «Райффайзен банк» URL: <https://raiffeisen.ua/korporativnim-kliiyentam/finansuvannya/finansuvannya-energoefektivnosti> (Дата звернення: 10.12.2021 р.)

35. Офіційний сайт Національного банку України. URL: <https://bank.gov.ua/> (дата звернення: 10.12.2021).

36. Підвищення ролі банківської системи в економічному зростанні: Види, функції та роль кредиту/ наук. ред. А. П. Мороз. – К.: УФМТ, 2016. – 231 с.

37. Податковий кодекс України: за станом на 2 грудня 2010 р. № 2755-VI (зі змінами, внесеними Законом за станом на 19 травня 2011 р.). Офіційний сайт податкової адміністрації України. URL: http://sta.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=300762&cat_id=300760.

38. Потійко Ю. Ще раз про кредити. Вісн. НБУ. 2000. № 12. С. 47–48.

39. Про банки і банківську діяльність: Закон України від 12 грудня 2008 р. із змінами та доповненнями. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2121-14>

40. Рошило В.І. Банківське кредитування в Україні: сучасний стан, проблеми та шляхи їх розв'язання. URL: http://www.market-infr.od.ua/journals/2021/54_2021/37.pdf (Дата звернення: 10.12.2021 р.)

41. Сидоренко В. Кредит: сутність, функції та форми прояву. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/25853/1/%D0%A1%D0%B8%D0%B4%D0%BE%D1%80%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE%20%D0%92..pdf> (Дата звернення: 7.12.2021 р.)

42. Соломенко К. Що таке овердрафт, і чим він відрізняється від кредиту. URL: https://bankchart.com.ua/spozhivchi_kredit/statti/scho_take_overdraft_i_chim_vin_vidriznyaetsya_vid_kreditu (Дата звернення: 8.12.2021 р.)

43. Хто придумав кредити? Історія кредитування від давніх часів до 20 століття. URL: <https://globalcredit.ua/uk/novosti/kto-pridumal-kredity-istoriya-kreditovaniya-ot-drevnih-vremen-do-20-veka>

44. Чайковський Я. Сучасний стан та перспективи розвитку банківського кредитування. Банківська справа. 2005. №5. – С. 36-4

45. Що таке товарний кредит? URL: <http://universalltd.kh.ua/shho-take-tovarnij-kredit/> (Дата звернення: 8.12.2021 р.)

46. Яременко О.Р. Проблемні кредити банків: визначення сутності та тенденції їх розвитку в умовах банківської кризи Глобальні та національні проблеми економіки. – 2016. – № 10. – с. 900–905.

ДОДАТКИ